

KONSULTASJONER MELLOM STATEN OG KOMMUNESEKTOREN

**MATERIALET FRA DET
3. KONSULTASJONSMØTET
19. AUGUST 2008**

1. KONSULTASJONSMØTET	3
2 HVORDAN PÅVIRKES KOMMUNESEKTORENS UTGIFTER I 2009 AV DEN DEMOGRAFISKE UTVIKLINGEN? REVIDERTE BEREGNINGER	4
2.1 NOTAT FRA TBU	4
3 MÅLOPPNÅELSE I 2007 BASERT PÅ RAPPORTERINGEN I KOSTRA	8
3.1 NOTAT FRA TBU	8
4. BILATERALE SAMARBEIDSAVTALER - RAPPORTERING MV.	10
4.1 VIDERE BRUK AV BILATERALE AVTALER – GRUNNLAG FOR DISKUSJON.....	10
4.2 AVTALER OM VELFERDSTJENESTER (KVALITET/TJENESTEUTVIKLING) – RAPPORTERING	12
<i>Samarbeidsavtale om boligsosialt arbeid</i>	12
<i>Avtale om kvalitetsutvikling i helse- og omsorgstjenestene</i>	13
<i>Avtale om videreutvikling av barnevernet</i>	14
<i>Samarbeidsavtalen om kvalitetsutvikling i grunnopplæringen</i>	15
<i>Samarbeidsavtale om barnehageløftet</i>	17
4.3 AVTALER OM SAMHANDLING MELLOM ULIKE DELER AV FORVALTNINGEN – RAPPORTERING	18
<i>Nasjonal rammeavtale om samhandling på helse- og omsorgsområdet</i>	18
<i>Rammeavtale om ny arbeids- og velferdsforvaltning (NAV)</i>	20
<i>Samarbeidsavtale om styrket samarbeid mellom Arbeids- og velferdsetaten og utdanningsmyndighetene i fylkeskommuner og kommuner</i>	21
<i>Avtale om bosetting av flyktninger i kommunene</i>	22
4.4 AVTALER OM SAMFUNNSUTVIKLING – RAPPORTERING	24
<i>Avtale om landbruks- og næringsutvikling i kommunesektoren</i>	24
<i>Samarbeidsavtale om programmet Livskraftige kommuner (LK) – Kommunenettverk for miljø og samfunnsutvikling</i>	25
<i>Grønne energikommuner (tilleggsavtale til programmet Livskraftige kommuner)</i>	27
5. KOSTNADSBEREGNINGER – AKTUELLE SAKER	29
5.1 HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET	29
6. KOMMUNESEKTORENS OPPGAVER OG TJENESTEPRODUKSJON	30
6.1 HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET	30
6.2 ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTET	32
6.3 KUNNSKAPSDPARTEMENTET	33
6.4 FINANSDEPARTEMENTET	34
7. ORIENTERINGSSAKER	35
7.1 KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENTET	35
8 ANDRE INNSPILL	37

Vedlegg:

- a) Vedlegg TBU-notat om beregninger av produksjon og ressursbruk i kommunesektoren 2007
- b) Oversikt over bilaterale samarbeidsavtaler - tabell
- c) Vedlegg rapportering bilaterale avtaler
- d) Oversikt over kostnadsberegningssaker konsultasjonsåret 2008
- e) Oversikt over løpende saker konsultasjonsåret 2008

1. Konsultasjonsmøtet

Hovedtema for det 3. konsultasjonsmøtet er måloppnåelse i 2007 basert på rapporteringen i KOSTRA og bilaterale samarbeidsavtaler. Kostnadsberegningssaker der det er aktuelt å involvere KS og enkeltsaker fra departementene, er også tema for møtet.

SSB la 8. mai 2008 fram en ny befolkningsframskrivning for perioden 2008-2060 som tar utgangspunkt i folketallet per 1. januar 2008. På grunnlag av dette legger Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) fram en ny beregning av merutgiftene for kommunesektoren i 2009 knyttet til den demografiske utviklingen. Notatet er gjengitt i sin helhet i kapittel 2.

TBUs notat om måloppnåelse i 2007 basert på rapporteringen i KOSTRA, er gjengitt i kapittel 3. Vedlegg til dette notatet ligger som vedlegg a.

Et grunnlag for en drøfting av overordnede problemstillinger knyttet til bilaterale avtaler som element i styringsdialogen mellom staten og kommunesektoren, og en statusrapportering for den enkelte bilaterale avtale er gitt i kapittel 4. En samlet oversikt over hvilke områder det er inngått avtaler på, hvem som er avtaleparter og varighet for avtalene, er gitt i vedlegg b. Alle avtalene ligger tilgjengelige på Kommunal- og regionaldepartementets nettsider www.krd.no og KS sine nettsider www.KS.no.

Det er i rapporteringen i kapittel 4 lagt særskilt vekt på hva partene mener en har oppnådd, hva partene er særskilt fornøyd med og hva partene mener er særskilte utfordringer knyttet til videre oppfølging. En nærmere redegjørelse for aktiviteter knyttet til noen enkeltavtaler er gjort i vedlegg c.

Det er meldt opp en kostnadsberegningssak til møtet. Denne er omtalt i kapittel 5. En oversikt over alle oppmeldte kostnadsberegningssaker er gitt i vedlegg d.

En omtale av enkeltsaker fra departementene er gitt i kapittel 6. Orienteringssaker er omtalt i kapittel 7.

I tillegg er forslag fra KS om oppfølging av bilaterale prosesser omtalt i kapittel 8.

2 Hvordan påvirkes kommunesektorens utgifter i 2009 av den demografiske utviklingen? Reviderte beregninger

SSB la 8. mai 2008 fram en ny befolkningsframskrivning for perioden 2008-2060 som tar utgangspunkt i folketallet per 1. januar 2008. På grunnlag av dette legger Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) fram en ny beregning av merutgiftene for kommunesektoren i 2009 knyttet til den demografiske utviklingen. Notatet er gjengitt i sin helhet nedenfor.

2.1 Notat fra TBU

Hvordan påvirkes kommunesektorens utgifter av den demografiske utviklingen? Reviderte beregninger av merutgifter for kommunesektoren i 2009

24. juni 2008

Til 1. konsultasjonsmøte om 2009-budsjettet la Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) fram et notat med beregninger av merutgifter for kommunesektoren i 2009 knyttet til den demografiske utviklingen. Utvalget anslo merutgiftene for kommunesektoren knyttet til den demografiske utviklingen i 2009 til mellom 1,1 og 1,375 mrd. kroner. Notatet er publisert i kapittel 5 i april-rapporten 2008 fra utvalget. Det vises til nærmere omtale av metode og beregningsopplegg der.

I tråd med etablert beregningsopplegg bygger anslag på merutgifter i 2009 på anslått befolkningsvekst fra 1.1.2008 til 1.1.2009. I notatet til 1. konsultasjonsmøte la utvalget til grunn egne anslag på befolkningsveksten fra 1.1.2008 til 1.1.2009 i tre alternativer. Bakgrunnen for dette var at den faktiske befolkningsveksten de seinere år har vært betydelig sterkere enn det som følger av SSBs framskrivning av folketallet som ble lagt fram i 2005.

Utvalgets alternativ 1 var basert på hhv. lav nettoinnvandring, alternativ 2 på middels nettoinnvandring og alternativ 3 på høy nettoinnvandring. Dette ga anslått befolkningsvekst på hhv. 51 000, 56 000 og 61 000 i 2008. Til sammenlikning var befolkningsveksten i 2007 på 56 000 personer. Dette er den høyeste befolkningsveksten som noensinne er registrert.

SSB la 8. mai 2008 fram en ny befolkningsframskrivning for perioden 2008-2060 som tar utgangspunkt i folketallet per 1. januar 2008. På grunnlag av dette legger utvalget fram en ny beregning av merutgiftene for kommunesektoren i 2009.

SSB har framskrevet folketallet i en rekke alternativer. Middellalternativet (alternativ MMMM) viser en befolkningsvekst på 56 000 personer fra 2008 til 2009. Dette er på linje med alternativ 2 i utvalgets notat til 1. konsultasjonsmøte. Imidlertid er sammensetningen av veksten annerledes. Sammenliknet med utvalgets anslag, viser SSBs framskrivning en høyere befolkningsvekst i de yngste aldersgruppene og en lavere befolkningsvekst i de eldre aldersgruppene fra 2008 til 2009. På bakgrunn av dette anslår utvalget nå merutgiftene for kommunesektoren til i alt om lag 1½ mrd. kroner i 2009. Beregning av merutgiftene er vist i tabell 1.

Tabell 1. Kommunesektorens driftsutgifter fordelt på aldersgrupper. Endring fra 2008 til 2009.

	Kostnads- nøkkel	Samlede utg. (mrd. 2008-kr)	Utgift per innb. i aldersgruppa (2008-kr)	Anslått endring i folketall fra 2008 til 2009 ¹⁾	Mer-/mindreutgift (mill. 2008-kr)
0-5 år	0,128	29,3	83 593	5 166	432
6-15 år	0,344	79,2	127 770	-954	-122
16-18 år	0,122	28,1	147 124	2 541	374
19-66 år	0,112	25,7	8 682	47 269	410
67-79 år	0,090	20,7	52 295	1 651	86
80-89 år	0,149	34,2	184 674	-895	-165
90 år og over	0,055	12,7	382 525	1 226	469
Sum	1,000	230	48 545	56 004	1 484

1) SSB alternativ MMMM.

Av de samlede merutgiftene anslås det at opp mot 400 mill. kroner kan knyttes til fylkeskommunene. Etter flere år med sterk vekst i antall 16-18-åring, ser det nå ut til at veksten i denne aldersgruppen flater ut. Dette vil få konsekvenser for fylkeskommunenes merutgifter til videregående opplæring.

SSB publiserte 22. mai nye tall for befolkningsutviklingen som viser en økning i folketallet på 16 200 i første kvartal. Dette er den høyeste økningen som noen gang er registrert i 1. kvartal og nær 5 900 flere enn i 1. kvartal 2007. Netto innvandring sto for 77 prosent av økningen. Den høye befolkningsveksten i første kvartal trekker isolert sett i retning av høyere befolkningsvekst i 2008 enn det som er lagt til grunn i tabell 1. For å illustrere betydningen av en eventuell høyere befolkningsvekst har utvalget beregnet merkostnader for det av SSBs framskrivningsalternativer som gir den største befolkningsveksten i 2008 (HHMH). Befolkningsveksten anslås da til nærmere 63 000, og de beregnede merkostnadene blir vel 1,9 milliarder kroner.

Utvalget understreker at utgiftsberegningene er beheftet med usikkerhet. Beregningene av mer- og mindreutgifter for kommunesektoren knyttet til den demografiske utviklingen må betraktes mer som grove anslag enn som eksakte svar.

Innspill fra KS

De frie inntektene til kommuner og fylkeskommuner

KS ba på årets første konsultasjonsmøte om at kommunesektoren i 2009 gis en vekst i frie inntekter som ivaretar følgende forhold:

- *Legger til rette for et netto driftsresultat for kommunesektoren på over 3 % i 2009*
- *Kompenserer for økte tjenestebehov som følge av befolkningsvekst (forutsatt uendret dekningsgrad og enhetskostnad)*
- *Fullfinansiering av statlig initierte velferdssatsinger og reformer*
- *Gir rom for en opptrapping av innsatsen på vedlikehold av kommunal bygningsmasse og infrastruktur*

Kravet fra KS utgjorde 5,75 mrd. kroner i vekst i henhold til innspillet på årets første konsultasjonsmøte. I forhold til første møtet er krav til vekst i frie inntekter (jf. tabellen under) oppjustert til 6 mrd kroner knyttet til følgende punkter:

- netto driftsresultat i 2007 ble 0,5 % svakere (+1,4 mrd. kroner)
- demografikostnadene for 2009 anslås ¼ mrd. kroner høyere
- regjeringen har spesifisert at kommunenes kostnader til å etablere NAV-kontorer til å være 70 mill. kroner høyere i 2009 enn i 2008.
- Til det første konsultasjonsmøte lå det inne behov for 1,5 mrd. kroner som virkning av KS' hovedstyres vedtak om rammeplan for bedre eldreomsorg. Selv om det er gode grunner for å ha en slik satsing er tiltaket tatt ut av tabellen på bakgrunn av at det ikke er et pålagt tiltak fra statens side.

Behov for vekst i frie inntekter Mrd. kroner	
Netto driftsresultat på 3%	3,4
Demografi	1,5
NAV	0,1
Vedlikehold	1,0
Sum	6,0

I 2007 utgjorde netto driftsresultat for kommunesektoren samlet 2,5%. Dette utgjør et negativt avvik på 1,4 mrd kroner i forhold til målsetningen om minimum 3 % i netto driftsresultat. I statsbudsjettet for 2008 ble kommunesektorens skattøre redusert i forhold til 2007 for å unnlate å videreføre 2 mrd. kroner i merskattevekst fra 2007 til 2008. For å nå et nivå på 3% i 2009 må dermed de frie inntekter økes fra 2008 til 2009 med rundt 3,4 mrd. kroner i forhold til opprinnelig budsjettvedtak for 2008.

I RNB ble pris og lønnsvekst oppjustert fra 4,2% til 4,8%, tilsvarende om lag 1,5 mrd. kroner. Denne kostnadsøkningen ble motvirket av 1,2 mrd. kroner i økte skatter og 0,3 mrd. kroner i økte gebyrer. Disse endringene virker nøytralt i forhold til behovet for vekst i frie inntekter fra 2008 til 2009. Det ligger som en viktig forutsetning for det videre arbeidet at veksten i kommunesektorens frie inntekter fra 2008 til 2009 regnes ift. anslått inntektsnivå i RNB for 2008.

Kommunesektorens merkostnader knyttet til demografi er oppjustert av TBU fra 1,25 mrd. kroner til 1,5 mrd. kroner på bakgrunn av nye befolkningsfremskrivninger fra SSB. Det nye anslaget forutsetter at innvandringsstrømmen dempes gjennom 2008 – hvis ikke viser TBU til at kostnadene kan bli rundt 1,9 mrd. kroner.

Etableringen av NAV-kontorer som finansieres over de frie inntekter i perioden 2006-2009, forutsettes å koste kommunene 70 mill. kroner mer i 2009 enn i 2008.

Det bør være en felles interesse for stat og kommunesektor at nivået på kommunenes vedlikeholdsinnsett styrkes. Kommunenes langsiktige muligheter for gode tjenestetilbud vil forbedres med et tilstrekkelig nivå på vedlikehold av bygg og infrastruktur. Et godt vedlikehold vil også øke nytteverdien av byggene og bidra til et bedre omdømme for offentlig sektor. Et omfattende prosjekt om FOU-prosjekt om vedlikehold, hvor KS er oppdragsgiver og Multiconsult og PwC er oppdragstaker er

nå i slutfasen, og rapporten offentliggjøres 15. september. Behovene for en omfattende plan blir gjennom dette bedre dokumentert. Det er i tabellen lagt inn 1 mrd. kroner til nødvendig vedlikeholdsopptrapping i 2009.

Samlet ser KS behov for er reell vekst i kommunesektorens frie inntekter på i størrelsesorden 6 mrd. kroner. Til sammenligning har regjeringen varslet en vekst på 3 ½-4 mrd. kroner.

Andre faktorer som kan påvirke kommunesektorens økonomiske utvikling i 2008 og 2009:

Lønnsveksten i kommunesektoren blir rundt 6,5 % i år. Dette er 1 prosentpoeng over anslaget i RNB og tilsvarer en merkostnad på rundt 1,5 mrd. kroner for kommunesektoren.

Høyere rentekostnader. Gjennomsnittlig 1 % høyere rente tilsvarer rundt 700 mill. kroner i økte netto renteutgifter for kommunesektoren.

Pensjonskostnadene fortsetter å øke sterkt, bl.a. knyttet til forhold kommunesektoren ikke selv har kontroll over.

Skatteveksten i kommunesektoren kan bli høyere enn forutsatt i RNB. Isolert sett bidrar den høyere lønnsveksten til at skatteinngangen blir høyere enn forutsatt.

Dersom regjeringen, i tråd med tidligere praksis, reduserer skatteøren for kommuner og fylkeskommuner i 2009 for å inndra merskatteveksten - samtidig som kommunesektoren får videreført kostnadsøkningen til lønninger, renter og pensjoner - kan dette samlet sett gi en negativ økonomisk situasjon for kommunesektoren i 2009.

KS-innspill slutt

3 Måloppnåelse i 2007 basert på rapporteringen i KOSTRA

Teksten nedenfor (kapittel 3.1) er notat fra TBU om utviklingen i kommunal og fylkeskommunal tjenesteproduksjon med vekt på utviklingen fra 2006 til 2007. Vedlegg til TBU-notatet ligger som vedlegg a i materialet.

3.1 Notat fra TBU

Notat fra utvalget til konsultasjonsordningen mellom staten og KS om tjenesteproduksjon og ressursinnsats

12. august 2008

Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) er bedt om å lage et notat om utviklingen i kommunesektorens tjenesteproduksjon og ressursinnsats til konsultasjonsmøtet den 19. august 2008 mellom staten og KS.

Notatet beskriver kort utviklingen i kommunal og fylkeskommunal tjenesteproduksjon med vekt på utviklingen fra 2006 til 2007. I vedlegg er det gjort nærmere rede for utviklingen. Utviklingen beskrives i hovedsak gjennom kvantitative indikatorer for tjenesteproduksjonen, som eksempelvis antall barnehageplasser, antall årstimer i grunnskolen, antall elever og lærlinger i videregående opplæring og antall mottakere av pleie- og omsorgstjenester. Det pågår et arbeid i KOSTRA-systemet for å utvikle objektive indikatorer for kvalitet, og enkelte av disse er også tatt med for å belyse utviklingen i tjenestetilbudet.

Innen barnehagesektoren var det i 2007 rekordstor utbygging for andre år på rad. Om lag 14 900 flere barn fikk plass i barnehage i løpet av året. I tillegg tilbringer barna i snitt stadig lengre tid i barnehagen, slik at kapasitetsveksten har vært enda høyere.

Innen grunnskolen har det blitt flere elever med spesialundervisning, og stadig flere barn har plass i skolefritidsordningen (SFO), men for øvrig er bildet relativt stabilt.

Innen pleie og omsorg har det vært en kraftig vekst i sysselsettingen. Antall årsverk har i løpet av 2007 i følge tall fra Statistisk sentralbyrå økt med nærmere 5 000, eller 4,4 prosent. Omlegging av statistikken fra skjema til registerbasert rapportering i 2007 gjør det vanskelig å danne seg et godt bilde av utviklingen i sektoren som følge av brudd i tidsseriene for mottakere av pleie- og omsorgstjenester.

For barnehage og grunnskole har utvalget fått gjennomført beregninger av i hvilken grad kvantitative mål på tjenesteproduksjonen har økt i takt med ressursinnsatsen målt ved antall årsverk. For dette formålet er det konstruert en kvantitetsindikator for hver sektor. Beregningene gir som resultat at kvantitetsindikatoren per årsverk ble noe redusert i grunnskolen og var om lag uendret i barnehagesektoren.

I 2007 gikk elevtallet i videregående opplæring for første gang på flere år ned, til tross for at antall unge mellom 16 og 18 år økte. Nedgangen i elevtallet ser i første rekke ut til å skyldes færre voksne i videregående opplæring. Samtidig er det en lavere andel av de unge som tar videregående opplæring, og blant disse er det en

vridning i retning av flere lærlinger. En markert større andel av elevene i første år på videregående fikk oppfylt førstevalget sammenlignet med året før.

Utviklingen i tjenestetilbudet må i tillegg til befolkningsveksten og barnehagereformen ses i sammenheng med kommunesektorens økonomiske situasjon. Sektoren hadde i perioden 2004-2006 en relativt høy inntektsvekst, noe som har bidratt til høyere aktivitet i sektoren. Deler av inntektsveksten i perioden ble imidlertid også benyttet til å styrke kommunesektorens økonomi og dekke inn tidligere underskudd, etter flere år med svak økonomi og ubalanse mellom inntekter og utgifter. I 2007 ble realveksten i kommunesektorens inntekter vesentlige lavere enn i de tre foregående årene. Den relativt svake inntektsveksten i 2007 må ses i sammenheng med sterk merskattevekst og særskilt sterk inntektsvekst i 2006. Inntektsnivået i 2007 ligger likevel på et noe høyere nivå enn i det økonomiske opplegget som ble vedtatt høsten 2006. Mens inntektsveksten ble lavere, fortsatte aktivitetsveksten i kommunesektoren å øke, og aktivitetsveksten i 2007 var vesentlig høyere enn inntektsveksten. Netto driftsresultat ble redusert fra 5,5 prosent i 2006 til 2,5 prosent i 2007. Aktivitetsveksten i 2007 må ses på bakgrunn av inntektsveksten i både 2006 og 2007.

4. Bilaterale samarbeidsavtaler - rapportering mv.

Bilaterale samarbeidsavtaler er et virkemiddel i styringsdialogen mellom staten og kommunesektoren. Avtalene skal bidra til oppnåelse av sentrale mål innen kommunal virksomhet. Kvalitetsutvikling er et sentralt element. I tillegg er samhandlingsutfordringer mellom ulike deler av forvaltningen eller mellom ulike forvaltningsnivåer, et område der avtaler kan være et hensiktsmessig virkemiddel.

Kjennetegn ved avtalene er:

- politisk overbygging og inngåelse på politisk nivå
- to parter, staten ved departementene og kommunesektoren ved KS
- begrenset varighet
- en del av den nasjonale dialogarenaen med kommunesektoren som konsultasjonsordningen representerer

Kapittel 4.1 er grunnlag for en drøfting av overordnede problemstillinger knyttet til gjeldende bilaterale avtaler.

I kapittel 4.2 gis en rapportering på status for den enkelte bilaterale avtale som er inngått. Det er i omtalen av den enkelte avtale lagt særskilt vekt på hva partene mener en har oppnådd, hva partene er særskilt fornøyd med og hva partene mener er særskilte utfordringer knyttet til videre oppfølging.

En nærmere redegjørelse for aktiviteter knyttet til noen enkeltavtaler er gjort i vedlegg c.

En samlet oversikt over hvilke områder det er inngått bilaterale avtaler på, hvem som er avtaleparter og varighet for avtalene, er gitt i vedlegg b. Alle avtalene ligger tilgjengelige på Kommunal- og regionaldepartementets nettsider www.krd.no og KS hjemmesider www.ks.no.

4.1 Videre bruk av bilaterale avtaler – grunnlag for diskusjon

En arbeidsgruppe sammensatt av partene la til det 2. konsultasjonsmøtet i 2008 fram rapporten "*Bilaterale avtalers funksjon og muligheter i styringsdialogen mellom staten og kommunesektoren*". Rapporten ligger tilgjengelig på Kommunal- og regionaldepartementets nettsider om konsultasjonsordningen i materialet fra det 2. konsultasjonsmøtet 2008, vedlegg b.

Arbeidsgruppen vurderte avtaler til å være et relevant og godt virkemiddel i styringsdialogen mellom staten og kommunesektoren. Avtaler bidrar blant annet til en mer systematisk og tettere dialog og samarbeid. Rapporten viste at avtaler i liten grad har kommet i stedet for sterkere styringsgrep som lovfesting og øremerking. Arbeidsgruppen mente på denne bakgrunn at det er behov for å ha et sterkere fokus på avtalene som alternativ til øremerking og regelverk. I tillegg var arbeidsgruppens vurdering at det er en grense for hvor mange avtaler både staten og kommunesektoren klarer å følge opp, og at det er nødvendig å gjøre en bedre helhetlig vurdering av det samlede omfanget avtaler ved forslag om nye avtaler og ønsker om videreføring av eksisterende avtaler.

Det 2. konsultasjonsmøtet sluttet seg til tilrådingene fra arbeidsgruppen, og disse vil innarbeides i det løpende arbeidet med bilaterale avtaler. Partene sluttet seg bl.a. til at det framover er viktig å gjøre en bedre helhetlig vurdering av det samlede omfanget avtaler.

Tiltak i rapporten som er tenkt å bidra til en bedre helhetlig vurdering, og som konsultasjonsmøtet sluttet seg til er:

- at sekretariatet for konsultasjonsordningen årlig gjør opp samlet status for feltet på et av sekretariatsmøtene i forkant av det 1. konsultasjonsmøtet¹
- det etableres mer konkrete rutiner for vurdering av forslag om nye avtaler og forslag om videreføring av eksisterende avtaler
- vurdering av om relaterte områder bør sees i sammenheng og legges inn i en felles avtale, jf. totaloversikt og et håndterbart antall avtaler for kommunene.

Det er ønskelig at partene forbereder seg på en drøfting av følgende på det 3. konsultasjonsmøtet:

- Foreliggende avtaler: hvilke er særlig viktige akkurat nå – jf. de mest sentrale politiske utfordringene for kommunal sektor?
- Hva er avtalens betydning i forhold til å løse sentrale utfordringer på området, gitt at de varslede økonomiske rammene ligger fast?:
 - eventuelt hvilke andre grep og tiltak kan vurderes på feltet for å løse de sentrale utfordringene?
 - hva er forventninger til staten for å løse utfordringene?
 - hva er statens forventninger til kommunesektoren?

¹ Det er ikke tenkt at bilaterale avtaler i utgangspunktet skal være et tema på det 1. konsultasjonsmøtet som kun har deltakelse fra KS, FIN og KRD.

4.2 Avtaler om velferdstjenester (kvalitet/tjenesteutvikling) – rapportering

Samarbeidsavtale om boligsosialt arbeid

Varighet	1. januar 2008 - 31. desember 2010
Parter	Inngått mellom KS og Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) som samordner statens oppfølging. Berører også ansvarsområdene til: <ul style="list-style-type: none">• Arbeids- og inkluderingsdepartementet• Helse- og omsorgsdepartementet• Barne- og likestillingsdepartementet• Justis- og politidepartementet
Formål	Forebygge og bekjempe bostedsløshet. KS har i tillegg en egen boligpolitisk samarbeidsavtale med Husbanken.

Status for gjennomføring av avtalen

Det er avholdt ett oppfølgingsmøte på ledernivå siden avtalen trådte i kraft januar 2008. Det vil avholdes to årlige oppfølgingsmøter, i tillegg til arbeidsmøter om spesifikke tema. Arbeidet med den årlige politiske lederkonferansen i 2008 er godt i gang.

Hva er staten særlig fornøyd med så langt?

KS viser engasjement for viktige boligsosiale problemstillinger. I tillegg har KS etablert en offentlig nettside med oppdaterte nyheter om boligpolitikk – både nasjonale og internasjonale nyheter.

Hva vurderer staten som særlig utfordringer framover?

- Boligvirkemidlene må bli ivaretatt på en hensiktsmessig måte når kommunene etablerer NAV-kontorer.
- Det er behov for bedre data om vanskeligstilte på boligmarkedet, både hva angår boligbehov og om bostedsløshet mer spesifikt.
- Å øke samhandlingen mellom ulike etater og institusjoner for å redusere sjansen for at personer som blir løslatt fra fengsel eller utskrevet fra institusjon blir bostedsløse

Hva er KS særlig fornøyd med så langt?

KS mener avtalen bidrar til å øke oppmerksomheten om det boligsosiale arbeidet i kommunene. KS har en tett dialog både med KRD og med Husbanken som sektormyndighet på feltet. KS er fornøyd med Husbankens store satsning på kompetanseoppbygging og ser at kommunene har nytte av økt kompetanse på det boligsosiale feltet.

Hva vurderer KS som særlig utfordringer framover?

Det er behov for å heve boligtilskuddet utover 20 % generelt, samt både å utvide bostøtten og gjøre den mer treffsikker.

Se nærmere omtale av status for arbeidet i vedlegg c.

Avtale om kvalitetsutvikling i helse- og omsorgstjenestene

Varighet	21. september 2006 - 21. september 2010. Forlengelse av tidligere avtale inngått 24. juni 2003. Avtaleområdet utvidet til å gjelde de kommunale helse- og omsorgstjenestene, med et spesielt fokus på psykiske lidelser og rus, i tillegg til pleie- og omsorg.
Parter	Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) og KS
Formål	Partene skal i fellesskap bidra til å bedre kvaliteten og etablere enklere ordninger i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Arbeidet skal forankres i nasjonale rammer, men med sterk vekt på lokale løsninger innenfor rammen av det lokale selvstyre.

Status for de faktiske utfordringene avtalen skal møte

Det er store personellutfordringer i pleie og omsorgssektoren. Hovedstrategiene i avtalen er å sikre kapasitetsvekst og kompetanseheving, og videreføre kvalitets- og effektivitetsutvikling. Kommunene prioriterer pleie- og omsorgssektoren. Sektorens andel av kommunenes samlede netto driftsutgifter har økt fra 32,7 % i 2005 til 33,8 % i 2007. Det har vært en sterk vekst i årsverk og bedret legedekning på sykehjem "Kompetanseløftet 2015" som er en del av omsorgsplan 2015, har bidratt til rekruttering og kompetanseheving. Eksempler på prosjekter med gode resultater er "Flink med folk i første rekke", "Samarbeid om etisk kompetanseheving" og "Aksjon Helsefagarbeider". Effektiviseringsnettverkene i KS' regi er et hjelpemiddel til styring og utvikling av kommunenes tjenester.

Hva er partene særlig fornøyd med så langt?

De jevnlige kontaktmøtene mellom HOD og KS innbyr til en konstruktiv dialog om virkemidler og utvikling av nye tiltak. Partene vurderer at avtalen har gitt mulighet for tett og god kontakt.

Partene vurderer også at det har vært et godt samarbeid med KS i forbindelse med Omsorgsmeldingen. Samtidig med meldingen ga KS ut sitt debattheft om framtidens omsorgstjenester og hadde felles konferanser i regionene. Resultatet av dette var at staten og KS fremsto som samkjørte og enige når det gjelder forståelsen av framtidens utfordringer.

Staten og kommunesektoren er ikke nødvendigvis enige om alle løsninger, men er enige om hva utfordringene består i. Tiltak som er i gang ville neppe vært gjennomført uten den tette kontakten avtalen har gitt.

Hva vurderer staten som særskilte utfordringer framover?

HOD ser utfordringer knyttet til forankringen av avtalen i kommunene og regional stat. I den nye kvalitetsavtalen skal fylkesmannen og KS regionalt inngå et samarbeid der dette er naturlig. Det ligger også en utfordring i å gjøre avtalen kjent i kommunene, men dette kan til en viss grad oppveies av at kommunene i stor grad er kjent med tiltakene knyttet til avtalen.

Hva vurderer KS som særskilte utfordringer framover?

KS mener hovedutfordringen er knyttet til kommunenes behov for styrket økonomi, bemanning og kompetanse. Den sterke nedbyggingen av døgnplasser knyttet til

psykiatri i spesialisthelsetjenesten er ikke kompensert med tilstrekkelig oppbygging av økonomi og kompetanse i kommunene. Investeringsstilskuddet til sykehjem og omsorgsboliger må følges opp med økte driftsmidler. Dersom kommunene skal bygge ut forsterkede sykehjemsenheter, krever dette økt bemanning, kompetanse og ressurser.

Se også nærmere omtale av status for arbeidet i vedlegg c.

Avtale om videreutvikling av barnevernet

Varighet	1. september 2005 – 1. september 2008
Parter	Daværende Barne- og familiedepartementet, nå Barne- og likestillingsdepartementet (BLD), og KS.
Formål	Sikre kvalitetsforbedring og effektivisering, styrke rettssikkerheten for barn og unge i barnevernet, få et mer åpent barnevern, bedre samordningen av tjenestene, styrke barnevernets legitimitet og styrke det forebyggende arbeidet. Det sies videre i avtalen: <i>”Kommunen har hovedansvaret for utvikling av et godt lokalt barnevern. Lokal handlefrihet i oppgaveløsningen er en forutsetning for et godt faglig tilbud til brukere i barnevernet. Avtalen bygger på en styrket satsing på lokale løsninger og lokal forankring av utviklingsarbeidet.”</i>

Avtalen utløper 1. september 2008 og partene vurderer eventuelt å forlenge avtalen. Dersom partene kommer til at avtalen skal forlenges, kan det være aktuelt med signering av ny avtale på møtet.

Måloppnåelse:

Samhandlingsutfordringer mellom det statlige og kommunale barnevernet har vært tema på samtlige kontaktmøter mellom partene. Rambøll Management har på oppdrag fra Bufdir evaluert fagteamenes virksomhet. Evalueringen påpeker flere utviklingsområder og er et viktig innspill til ytterligere å forbedre arbeidet.

KS har utarbeidet veilederen *”Taushetsplikt og samhandling i kommunalt arbeid for barn – ungdom – familier”*. Erfaringene hittil er at veilederen er med på å understøtte nødvendigheten av samarbeid.

I løpet av våren 2008 har det vært gjennomført flere konferanser og fylkesvise seminarer rettet spesielt mot rådmenn og ordførere, både i regi av Fylkesmannen, Barne- og likestillingsdepartementet og KS. Seminarene har bl.a. sikret at flere har fått kunnskap om samarbeidsavtalen mellom KS og BLD. Tilbakemeldingene har vært gode. Kommunikasjonsstrategien for et mer åpent barnevern har også vært et viktig redskap for å øke kunnskapen om barnevernet og bedre barnevernets legitimitet i befolkningen.

BLD har iverksatt en flerårig kunnskaps og kompetansesatsning med formål er å styrke kompetansen i barnevernet på ulike fagområder. I 2008 gjennomføres det 9

regionale konferanser der alle landets kommuner med barnevernet og deres viktigste samarbeidspartnere er målgruppen.

BLD har bevilget midler for iverksetting av kommunale forsøk for å bedre samordning av tjenestetilbudet til utsatt barn og unge. KS skal ha ansvaret for gjennomføringen av dette 3-årige prosjektet og en prosjektleder tiltrådte 4. august 2008.

I 2007/08 er det 6 effektiviseringsnettverk, bestående av 42 kommuner på barnevern. 24 kommuner har gjennomført brukerundersøkelser og iverksatt initiativer til videre brukerdiallog. Mange kommuner har satt mål for kvalitets- og effektiviseringsforbedringer. Arbeidet drives med økonomisk støtte fra BLD. Gjennom Flink med folk i første rekke har KS støttet 6 kommuner med kvalitetsutvikling av tjenester for barn og familier.

Positive erfaringer:

Avtalen har bidratt til etablering av faste samarbeidsarenaene mellom partene for diskusjon og gjennomføring av de ulike forholdene i avtalen. Partene er enige om at denne arenaen har gitt større fokus på forbedringsarbeidet både i det kommunale og det statlige barnevernet.

Utfordringer

Det er identifisert samhandlingsutfordringer mellom forvaltningsnivåene i barnevernet (Rambøll Management, 2008). Partene er enige om at en felles forståelse av oppgave- og ansvarsfordeling er nødvendig for å etablere gode samarbeidsrutiner mellom kommunale og statlige barnevernsmyndigheter.

KS ser det som viktig å øke finansieringen av Oslo kommunes 2. linjebarnvern i tråd med økningen i bevilgningen som er gitt til det statlige barnevernet, som driver 2. linjebarnverket i resten av landet. Det bør i denne sammenheng også tas hensyn til at det har vært, og fortsatt er, en særlig sterk vekst i antallet barn og unge i Oslo. En slik likebehandling - uavhengig av om ansvaret for oppgaven er lagt til kommunen eller staten - er generelt en forutsetning for å realisere et utvidet kommunalt ansvar for enkeltkommuner på områder hvor dette er hensiktsmessig.

Samarbeidsavtalen om kvalitetsutvikling i grunnopplæringen

Varighet	12. juni 2006 - 1. januar 2009 Bygger på en tidligere avtale mellom Læringscenteret og KS
Parter	Kunnskapsdepartementet (KD) og KS
Formål	Partene vil i fellesskap arbeide målrettet for økt kvalitet i grunnopplæringen

Måloppnåelse:

KS har utarbeidet en utdanningspolitisk plattform for å styrke skoleeierskapet både politisk og administrativt. Den har fokus på fire innsatsområder: Læring i et livslangt perspektiv, helhetlig og utfordrende lederskap, kompetente medarbeidere – rekruttering og medarbeiderutvikling og deltakelse og brukermedvirkning.

Det finnes faglige forum i alle fylker, ofte i et samarbeid mellom KS og fylkesmannen regionalt. I tillegg arrangeres det temadager om skole og utdanning med særlig fokus på ledelse i de fleste fylker. KS har for første gang arrangert Kommunalt Skoleting som en arena for kompetanseheving, dialog og drøfting for lokalt folkevalgte, administrative og faglige ledere og andre med interesse for kvalitetsutvikling av skolen. Forbedring av skolens og elevenes resultater settes i fokus av landets rådmenn.

Når det gjelder videreutvikling av verktøy for systematisk analyse og vurdering av virksomheten i skolen, ble den nye skoleporten lansert ved årsskiftet. I mai ble den forbedret ved at den ble lagt til rette slik at dataene kan konverteres til regneark. Dette er en viktig forbedring, men det er fortsatt stort behov for å forbedre rapportfunksjonen slik at det blir mindre arbeidskrevende å sette sammen informasjon fra de forskjellige kildene. Enkle, informative rapporter om tilstand og resultater på den enkelte skole er viktige verktøy i forbedringsarbeidet både når det gjelder læringsmiljø og arbeidsmiljø.

Erfaringer:

Avtalen har bidratt til regelmessig og tettere kontakt mellom KS og KD om tiltak for å bedre kvaliteten i grunnopplæringen. Avtalen sørger for at sentrale tema vedrørende kvalitetsutvikling blir satt på dagsorden.

Avtalen og kontaktmøtene fungerer som gode kanaler for å ta opp prosesser og saker hvor KS og staten har felles interesser, slik som for eksempel den nye skoleporten og kommunenes oppfølging av bestemmelsen i opplæringsloven om at skoleeier skal ha et forsvarlig system for å vurdere om lovverket er oppfylt. I det siste tilfellet har Utdanningsdirektoratet og KS utarbeidet en felles veileder.

Det er etablert samarbeid om opprettelse av effektiviseringsnettverk for fylkeskommunene om videregående opplæring, som delvis finansieres av KD. Avtalen er nokså generelt formulert og er avhengig av at den følges opp med mer konkrete avtaler eller prosesser om spesifikke saksfelt.

Utfordringer

Partene er enige om at en i diskusjonen om forlengelse av samarbeidet mellom staten og KS på grunnopplæringens område bør vurdere hva slags samarbeidsformer som er mest hensiktsmessige. Den viktigste utfordringen er å få alle skoleeiere til å arbeide aktivt med å utvikle kvaliteten i skolen og forbedre elevenes læringsresultater. KS ønsker å samarbeide med staten om konkrete tiltak for kvalitetsutvikling. KS vil bidra til at skoleeiere tar i bruk og videreutvikler det lokale handlingsrommet for utdanningssektoren.

Samarbeidsavtale om barnehageløftet

Varighet	4. oktober 2006 - 31. desember 2008
Parter	Kunnskapsdepartementet og KS
Formål	Partene ønsker et systematisk samarbeid mellom KS og Kunnskapsdepartementet (KD) for å nå følgende omforente mål på barnehageområdet: <ul style="list-style-type: none">• Å få etablert et tilstrekkelig antall barnehageplasser for barn under opplæringspliktig alder med høy kvalitet og til lav pris i alle kommuner.• Klargjøre kommunenes rolle som lokal barnehagemyndighet – bl.a. for å oppnå gode samarbeidsordninger mellom kommunen og private barnehager, herunder en velfungerende samordnet opptaksprosess.• Rammefinansiering av barnehagesektoren når full barnehagedekning er oppnådd.

Erfaringer med avtalen:

I samarbeid med kommunene har regjeringen gitt et tydelig og forpliktende Barnehageløfte: Full barnehagedekning, høy kvalitet og lavere pris, i løpet av denne regjeringsperioden.

Det har vært en formidabel vekst i antall barnehageplasser de siste årene. Endelige KOSTRA-tall for 2007 viser at det etablert omlag 18 000 nye heltidsplasser. Dette var 2 000 flere nye plasser enn det som ble etablert i 2006. Ved utgangen av 2007 gikk nærmere 250 000 barn i en ordinær barnehage eller familiebarnehage, noe som gir en barnehagedekning på 84,2 pst. for barn i alderen 1 – 5 år. Tilsvarende tall for 2006 var om lag 235 000 barn og en dekningsgrad på 80,4 pst. Ettersom avtalen kommer i tillegg til sterke økonomiske og juridiske virkemidler er det vanskelig å anslå i hvilken grad avtalen isolert sett har bidratt til den sterke veksten. KD mener likevel at avtalen har hatt en forsterkende funksjon ved å tydeliggjøre målet og partenes ansvar.

Regjeringens definisjon for full barnehagedekning i 2007 var at "alle som søkte om barnehageplass innen fristen for hovedopptaket våren 2007, skulle få tilbud om en plass innen utgangen av året." For å kartlegge barnehagedekningen i kommunene etablerte Kunnskapsdepartementet et elektronisk Barnehagekart. Ved slutten av året gjennomførte departementet en sluttstatus for Barnehagekartet. I forkant av sluttstatusen gikk det felles brev til kommunene fra kunnskapsministeren og leder i KS med oppfordring om å delta i undersøkelsen.

Sluttstatusen viste at ved utgangen av 2007 hadde 90 pst. av kommunene barnehageplass til alle som søkte ved hovedopptaket mens 3 916 barn fremdeles sto på venteliste. 77 pst. av barna på venteliste var bosatt i Oslo, Bergen, Bærum, Sandnes eller Ålesund. Disse kommunene hadde alle ved årsskiftet ventelister med mer enn 250 barn.

Regjeringen har god dialog med kommunene, både om planene og utfordringene i arbeidet med å få til full barnehagedekning. På bakgrunn av den informasjonen

departementet sitter med, er det grunn til å tro at kommunene vil ha en tilstrekkelig barnehagedekning i 2009 når den individuelle retten til barnehageplass trer i kraft.

Regjeringen har foreslått at tilskudd til barnehager skal innlemmes i kommunenes rammetilskudd fra 1. januar 2011. Kommunen vil fra dette tidspunktet få et helhetlig ansvar for barnehagesektoren.

KD og KS har i perioden oktober 2006 – mai 2008 hatt jevnligesamarbeidsmøter. Partene har blant annet arrangert to større konferanser for kommunesektoren der fokus har vært på full barnehageutbygging. KS og KD har på hver sin side hatt møter og dialog med enkeltkommuner.

Samarbeidsavtalen mellom regjeringen og KS om Barnehageløftet har bidratt til et sterkt trykk på det omforente målet om full barnehagedekning.

Utfordringer

KS mener det vil være helt avgjørende for å nå målene i barnehageavtalen at staten står ved sine forpliktelser i forhold til fullfinansiering av barnehageløftet. KS viser i denne forbindelse til at kommunenes egenfinansiering er økt med 750 millioner kroner i 2007 ut over nivået i 2003.

KS vil påpeke at kommunesektoren har arbeidskraftutfordringer knyttet til barnehageløftet for å sikre tilstrekkelig antall faglig kompetente ledere og medarbeidere til barnehagene. KS deltar i KDs arbeid med tiltaksplan for rekruttering av førskolelærere.

KD mener at en vesentlig suksessfaktor for å få til en god forvaltning av barnehagesektoren ved overgang til rammefinansiering er at kommunene har tilstrekkelig kompetanse på barnehagefeltet. I den forbindelse er det viktig at KS medvirker til at arbeidet med de lokale forskriftene for finansieringen av de ikke-kommunale barnehage skjer på en god måte ute i kommunene.

4.3 Avtaler om samhandling mellom ulike deler av forvaltningen – rapportering

Nasjonal rammeavtale om samhandling på helse- og omsorgsområdet

Varighet	21. juni 2007 - 21. juni 2010
Parter	Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) og KS
Formål	Formålet med avtalen er todelt. Den skal støtte opp om inngåelse av lokale avtaler, og danne grunnlag for samhandling mellom likeverdige parter. Videre skal den bidra til systematisk oppfølging på samhandlingsområdet på nasjonalt nivå. De lokale avtalene skal bidra til bedre samarbeid om pasienter og brukere som trenger både kommunale helse- og omsorgstjenester og spesialisthelsetjenester.

Erfaringer med avtalen

I rammeavtalen legger HOD og KS vekt på at utfordringene først og fremst skal løses lokalt. Den fremste felles forpliktelsen er å være pådrivere for bedre samhandling og medvirke til at alle kommuner og helseforetak har inngått en avtale for samhandling i løpet av 2007 (det jobbes nå i forhold til 2008). Et annet viktig felles punkt er vurdering om det innenfor dagens finansieringssystem er elementer som hindrer gode samarbeidsløsninger. Helse- og omsorgsdepartementet skal innen utgangen av 2009 vurdere om forskriften for kommunal betaling for utskrivningsklare pasienter skal opphøre; av hensyn til likeverdighet mellom partene. KS fremste forpliktelse i avtalen er å bidra til erfaringsoverføring og kunnskapsspredning, samt utvikle møteplasser for samhandling.

Det er etablert et system for oppfølging av avtalen. Bl.a. skal partene utarbeide en felles rapport med basis i de regionale og lokale avtalene som sammenstiller status, utvikling og utfordringer og identifisere hva som bør være prioriterte mål og oppgaver framover. Sekretariatet for avtalen er lagt til Helsedirektoratet.

Hva partene er fornøyd med

Dette er en nylig inngått avtale. HOD og KS er i denne fasen særlig fornøyd med at jevnlig kontaktmøter innbyr til en konstruktiv dialog om virkemidler og utvikling av tiltak. Det er stor og mangeartet aktivitet lokalt på samhandlingsområdet. I løpet av de siste årene er det også prøvd ut flere ulike modeller for samhandling mellom primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten, slik som distriktsmedisinske sentra (DMS), intermedieærnheter og ambulante/desentraliserte spesialisthelsetjenester.

Hva staten vurderer som utfordringer

Det er flere eksempler på at samhandlingsaktiviteter opphører på grunn av uklare ansvarsposisjoner, konflikter og manglende medfinansiering fra samarbeidende parter. For å skape likeverdighet mellom partene ser partene et behov for å utvikle ulike modeller for samhandling mellom kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten.

Hva KS vurderer som utfordringer

KS mener det foregår en overføring av oppgaver fra spesialisthelsenivået til kommunene. Derfor er det, etter KS` vurdering, behov for bedre økonomiske rammebetingelser som stimulerer til samhandling, samt endringer av lovmessig og organisatorisk karakter som sikrer mer likeverdighet i samhandlingen mellom kommunene og helseforetakene.

Se også nærmere omtale av status for arbeidet i vedlegg c.

Rammeavtale om ny arbeids- og velferdsforvaltning (NAV)

Varighet	21. april 2006 - 31. desember 2009
Parter	Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) og KS
Formål	Fremme målene for en ny arbeids- og velferdsforvaltning gjennom å legge til rette for etablering av felles lokale kontorer. Avtalen skal gi rammer for og angi initiativ og tiltak som kan støtte opp under lokale partnerskap hvor stat og kommune tar et felles ansvar med utgangspunkt i brukernes behov.

Med utgangspunkt i loven om arbeids- og velferdsforvaltningen skal rammeavtalen danne grunnlag for samhandling mellom staten og kommunesektoren som likeverdige parter. Avtalen avklarer prinsipper for sentrale områder og angir hvor det skal utarbeides felles underlagsmateriale, eller igangsettes felles prosesser som skal understøtte arbeidet med de lokale forpliktende avtalene som den enkelte kommune skal inngå med arbeids- og velferdsetaten.

Rapportering

Ved utgangen av juni 2008 er det etablert 201 NAV-kontor. Totalt er det planlagt etablert 455 NAV-kontor. I etableringene av NAV-kontorene benyttes veiledende materiale, som KS og Arbeids- og velferdsetaten i fellesskap har utarbeidet, som en del av oppfølgingen av avtalen.

Det avholdes halvårlige møter mellom KS og AID for å dele erfaringer og å drøfte utfordringer med å nå målene med reformen. Videre er det en utstrakt kontakt mellom KS og Arbeids- og velferdsdirektoratet på sentralt nivå og mellom KS på fylkesnivå og fylkesleddet i Arbeids- og velferdsetaten gjennom de regionale samarbeidsarenaene som er etablert i alle fylker.

Det er ikke en egen evaluering av selve samarbeidsavtalen, men det er satt i verk en større evaluering av NAV-reformen i regi av Norges forskningsråd. Både AID, KS, og Arbeids- og velferdsdirektoratet er representert i styringsgruppen for evalueringen.

KS og AID er fornøyd med at etableringsplanen for nye felles lokalkontor i arbeids- og velferdsforvaltningen er i rute.

Utfordringer

KS og Arbeids- og inkluderingsdepartementet anser at følgende blir viktige utfordringer for gjennomføring av rammeavtalen og reformen kommende år:

- utvikle mer enhetlige styringssignaler til NAV-kontoret fra det lokale partnerskapet
- utvikle felles resultatmål/indikatorer for å kunne måle lokalkontorene i arbeids- og velferdsforvaltningen i forhold til reformens mål om arbeidsretting, effektivitet og brukerretting
- utarbeide en felles statlig/kommunal lederutvikling for lokalkontorene i arbeids- og velferdsforvaltningen
- klare å følge opp brukerne lokalt i tråd med reformmålene
- tilrettelegge IKT-systemene for bedre samhandling på tvers og for å gi effektiviseringsgevinster

Samarbeidsavtale om styrket samarbeid mellom Arbeids- og velferdsetaten og utdanningsmyndighetene i fylkeskommuner og kommuner

Varighet	2. mai 2007 - 31. desember 2009
Parter	Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) og KS
Formål	Legge til rette for et styrket og systematisert samarbeid mellom Arbeids- og velferdsetaten og utdanningsmyndighetene i fylkeskommuner og kommuner for å nå arbeidsmarkedspolitiske - og utdanningspolitiske mål om å få flere i arbeid eller utdanning gjennom effektiv samordning av partenes samlede virkemidler. Den sentrale rammeavtalen mellom AID og KS skal danne grunnlag for operative avtaler og angir sentrale områder og oppgaver det kan være aktuelt å samarbeide om.

Status

I første fase i avtaleperioden legges det vekt på å etablere operative avtaler på regionalt og/eller lokalt nivå. Til tross for at Arbeids- og velferdsetaten rapporterer at arbeidet med omorganisering av etaten er svært krevende for dem, er det grunn til å være godt fornøyd med aktiviteten for å etablere samarbeidsavtaler. Per mai var det rapportert inngåtte avtaler eller konkret arbeid med å utarbeide avtaler i de fleste fylker. I fylkene som ikke hadde satt i gang arbeidet ennå, ble det rapportert at arbeidet skulle settes i gang (4 fylker). Det er lagt ut informasjon på KS og Arbeids- og velferdsetatens nettsider om samarbeidsavtalene.

Neste fase som innebærer gjennomføring av de operative regionale eller lokale avtalene, vil by på større utfordringer. Arbeidsmarkedsmyndighetene og fylkeskommunene har lang erfaring med samarbeid om oppfølgingstjenesten som også følges opp i nye avtaler. Karriereveiledning er et område der partene har erfaring med å samarbeide. Det er interesse for videre samarbeid om karriereveiledning.

Oppfølging og evaluering:

Partene bruker på hver sin side, og på en god måte, aktuelle kanaler til å informere og oppfordre de relevante aktørene på fylkes- og kommunenivå til å systematisere samarbeidet mellom utdanningsmyndighetene og Arbeids- og velferdsetaten. Det er etablert en egen oppfølgingsgruppe for å overvåke gjennomføring av avtalen.

Arbeidet med avtalen skal evalueres, og partene er enige om at den skal være forskningsbasert. Pga mangel på tilfredsstillende tilbud i en første anbudsrunde er arbeidet med å finne et kvalifisert miljø noe forsinket. Det tas likevel sikte på at evalueringen skal komme i gang i 2. halvår 2008 med delrapportering i juni 2009 og sluttrapport ved årsskiftet 2009/2010.

Utfordringer

I dette samarbeidet, som foregår innenfor gjeldende rammer, vil det være en utfordring å få styrket karriereveiledningsområdet. I Arbeids- og velferdsetaten vil dette avhenge av fylkesvise prioriteringer. En av de store utfordringene i det videre operative samarbeidet vil være å få etablert alternative opplæringsformer,

opplæringsarenaer og gode løp for unge som står uten fullført videregående opplæring og som trenger dette for å komme i arbeid. Som ledd i ungdomsgarantien vil NAV formidle unge, for eksempel elever som har gjennomført opplæring med praksisbrev, til ordinært arbeid eller evt. til nødvendige ekstra arbeidsmarkedstiltak.

KS mener arbeidsmarkedsmyndighetene må legge til rette for at elever som gjennomfører videregående opplæring med praksisbrev innpasses i arbeidsmarkedet og kommer så raskt som mulig i arbeid.

KS er kjent med at flere fylkeskommuner har henvendt seg til AID om finansiering av felles karriereveiledningstjenester i fylkene. Dersom NAVs regelverk er til hinder for at det etableres og finansieres felles karriereveiledningstjenester med fylkeskommunene, så oppfordrer KS AID til å endre regelverket slik at det gis rom for bruk av midler til formålet der man finner dette tjenelig lokalt.

AID viser til at Stortinget bevilger midler til arbeidsmarkedstiltak til bruk for de av NAVs brukere som trenger tiltak for å komme i arbeid. Midlene kan derfor bare brukes til dette formålet. Midlene kan ikke brukes til å drifte karriereveiledning siden karriereveiledning ikke er et arbeidsmarkedstiltak. NAVs bruk av midler til drifting av karriereveiledningssentra må derfor eventuelt tas fra driftsmidlene. I dette tilfellet vil det, iflg departementets fullmakter til NAV-direktøren, være opp til NAVs ledelse og hvert enkelt NAV på fylkesnivå å prioritere bruk av personellressurser og driftsmidler til karriereveiledning. Som del av en tiltaksdeltakelse, vil det imidlertid være mulig for NAV å kjøpe karriereveiledningstjenester for de av sine brukere som trenger dette.

Avtale om bosetting av flyktninger i kommunene

Varighet	15. mai 2007 - 1. desember 2009
Parter	Avtalen er reforhandling av tidligere avtale datert 18. november 2004.
Formål	Arbeids- og inkluderingsdepartementet og KS Partene skal i fellesskap arbeide for rask, god og stabil bosetting av flyktninger i tråd med de årlige behovene. Avtalen forholder seg til kommunale vedtak om bosetting basert på frivillighet. Oppfølging av avtalen forutsetter et godt samarbeid mellom partene basert på fleksibilitet, åpen informasjonsutveksling og tillit.

Status for gjennomføring av avtalen

Samarbeidsavtalen mellom staten og KS har bidratt til en god måloppnåelse i årene etter at den ble inngått. Staten, ved Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), og KS har hatt et godt samarbeid om å hente inn vedtaks plasser og i å følge opp kommunenes bosettingsarbeid. Det har vært avholdt jevnlig møter mellom KS og IMDi regionalt for å utarbeide fordelingen av flyktninger til kommuner anmodes om bosetting. Det er utarbeidet en veileder til bruk i samarbeidet mellom partene i bosettingen. Den gjennomsnittlige ventetiden har gått ned og det har vært nok vedtaks plasser i kommunene i forhold til bosettingsbehovet.

Kommunene er bedt om å stille 5 400 plasser til disposisjon i 2008, men har vedtatt å bosette kun 4 754 personer. På grunn av at UDI fatter færre vedtak enn forventet, ser det nå ut til at 5 000 personer skal bosettes i 2008. 10 kommuner har ikke svart på IMDi's anmodning, og 43 kommuner har vedtatt å bosette færre enn IMDi har anmodet om.

Ved utgangen av juni 2008 var det i år bosatt 2 050 personer. Gjennomsnittlig ventetid på bosetting fra mottak var 5,3 måneder etter vedtak om opphold. Det var imidlertid en økning i antall personer som venter over 6 måneder.. Denne tendensen ser ut til å fortsette. Det er store regionale forskjeller i måloppnåelse per 30. juni. Region Nord bosetter flere enn forventet, mens i de sentrale østlandsfylkene i Region Øst bosettes færre enn behovet tilsier. Det viser seg i enkelte tilfeller også vanskelig å utnytte ledig boligkapasitet, spesielt i familieboliger

Avtalen følges opp gjennom jevnlig kontakt mellom IMDi og KS, herunder møter i Nasjonalt utvalg for bosetting, samarbeidsmøter mellom KS og IMDi i alle fylkene og gjennom kontakt mellom AID og KS. IMDi's månedlige rapportering på bosetting sendes KS.

Hva staten vurderer som særskilte utfordringer

Økte asylankomster og en periode med prioritering av intervjuer framfor vedtak i UDI, samtidig som en lavere andel får vedtak om opphold, gjør at det i 2009 kan bli en utfordring å få bosatt alle som da får vedtak og skal bli i Norge. Nasjonalt utvalg for bosetting, som består av representanter fra staten og kommunesektoren, har på bakgrunn av de siste prognoser kommet til at kommunene må anmodes om 8200 plasser i 2009.

Det blir en stor utfordring for kommunene å framskaffe et tilstrekkelig antall egnede boliger, slik at ventetiden i mottak ikke øker. Økt arbeidsinnvandring og til dels også desentraliserte mottak øker presset på boligmarkedet i en del kommuner. Erfaring tilsier at vertskommuner for mottak kan være noe tilbakeholdne i forhold til bosetting. Det er videre enn utfordring å nærmest doble antall bosatte i 2009 uten at det fører til økt sekundærflytting.

Hva KS vurderer som særskilte utfordringer

Ventetiden fra oppholdstillatelse til bosetting forventes å øke pga vanskeligheter med å skaffe bolig i mange kommuner, som er den største årsaken til lang ventetid i mottak. Dette har blitt forsterket av stor arbeidsinnvandring. Etablering av desentraliserte mottak i kommuner med boligpress har skapt reaksjoner i flere kommuner, og kan bidra ytterligere til at det blir vanskelig å skaffe tilveie boliger til flyktninger. Motstand mot denne form for asylmottak kan også bidra til at kommunene reduserer bosettingstallene.

Det er kommuner med grunnlag for stabil bosetting som fortsatt anmodes om å bosette flyktninger. Mangelen på kommuneplasser og relativ lav bosetting i det sentrale østlandsområdet kan føre til økt bosetting i andre deler av landet. Dette kan igjen medføre økt sekundærflytting i fremtiden.

Kommunenes vilje til å øke bosettingstallene avhenger også av om integreringstilskuddet følger utgiftsutviklingen, som er kartlagt av beregningsutvalget.

4.4 Avtaler om samfunnsutvikling – Rapportering

Avtale om landbruks- og næringsutvikling i kommunesektoren

Varighet	24. september 2007 – 31. desember 2009
Parter	Landbruks- og matdepartementet og KS
Formål	Styrke kommunesektoren som næringspolitisk utviklingsaktør med spesiell vekt på en tettere kopling mellom landbruk og annen nærings- og miljøpolitikk.

Status for gjennomføring av avtalen

Samarbeidsavtalen som i hovedsak knytter seg til overføring av nye oppgaver til kommunene har ifølge tilbakemeldingene fra fylkesmennene bidratt til en større fokus på utviklerrollen generelt og landbruk spesielt i kommunene. Tilbakemeldingene viser også at mange kommuner har tatt tak i mulighetene som ligger i økt handlingsrom på området. Avtalen har ført til økt fokus på samhandling i kommunene, på fylkesnivå og i staten.

Avtalens innhold er forankret i sentrale dokumenter både i KS og i Landbruks og matdepartementet (LMD). Fylkesmennene, fylkeskommunene og kommunene er informert om videreføring av samarbeidsavtalen. Det skjer mye positivt i de regionale partnerskapene, Både KS og LMD legger vekt på deltakelse på hverandres arenaer. Videre oppfølging av samarbeidet fremover vil legge økende vekt på utfordringene på klima og miljø, samt lokalt basert næringsliv.

Denne type avtale krever relativt lang implementeringstid og det kan være vanskelig å vise til målbare resultater, spesielt på kommunenivå. Det er foreløpig ikke lagt opp til noen evaluering av effekten av samarbeidsavtalen.

Hva er staten særlig fornøyd med så langt?

- At avtalen har blitt forankret i KS sin egen organisasjon på sentralt nivå og i KS sin Langtidsstrategi til 2008-2012.
- At samarbeidet har tatt opp i seg og konkretisert nye områder, for eksempel arealpolitikk, grønne tjenester, økologisk mat, miljø og klima.
- Samarbeidet om utvikling av folkevalgtopplæringen på landbruksområdet har synliggjort landbruksnæringsens rolle i kommunepolitikken.
- Samarbeidet om overføring av ansvaret for veterinærvaktordningen fra staten til kommunene har fungert bra
- Kvaliteten på rapportering til KOSTRA på arealområdet har blitt bedre.

Hva ser staten som de viktigste utfordringene fremover?

- Det gjenstår ennå noe på å få tilstrekkelig gjennomslag og forankring for avtalen på regionalt og lokalt nivå.
- Flere kommuners manglende prioritering av ressurser til landbrukssektoren og utviklingsarbeid
- Å få god uttelling for samarbeidsavtalen som er inngått mellom IN og KS på næringsutviklingsarbeidet i kommunene

Hva er KS særlig fornøyd med?

Landbruk og næringsutvikling er satt på dagsorden i KS og i KS sin langtidsstrategi.

- KS opplever at LMD har en god forståelse for betydningen av KS' helhetlige tilnærming til oppgavene som følger av samarbeidsavtalen.
- at landbrukets rolle i klima- og miljøarbeidet, samt arbeidet med å utvikle samfunnsindikatorer knyttet til landbruket er satt på dagsorden i kommunene.
- mulighet for systematisk arbeid og samarbeid for å øke kompetansen i utviklingsarbeidet i kommunene.
- et godt og smidig samarbeid ved overføring av landbruksvikar- og veterinærtjenesten.

Hva vurderer KS som særlige utfordringer framover?

- Manglende samordning ifht ulike satsingsområder på departementsnivå gir uklare signaler til kommunene.
- Utvikle gode samfunnsindikatorer som er relevante for lokal politisk handling
- Dersom sentrale oppgaver innen landbruk ikke blir overført fylkeskommunen, vil avtalens formål om helhetlig tilnærming i næringsutviklingsarbeidet være en ekstra utfordring.

Samarbeidsavtale om programmet Livskraftige kommuner (LK) – Kommunenettverk for miljø og samfunnsutvikling

Varighet	Programperioden går fra 1. januar 2006 -31. desember 2010
Parter	Miljøverndepartementet og KS
Formål	I løpet av programperioden skal det etableres og drives kommunenettverk for miljø- og samfunnsutvikling med deltakelse fra inntil 200 kommuner der formålet er: <ul style="list-style-type: none">• Å utvikle en offensiv politikk i kommunene• Å styrke kommunenes kompetanse• Å utvikle og ta i bruk nye verktøy og arbeidsformer• Å frembringe nasjonale indikasjoner for den utviklingen som skjer i kommunene• Å gi grunnlag for å videreutvikle statlige rammebetingelser og virkemidler

Status for deler av avtalens funksjonsområde

En nylig gjennomført undersøkelse om plan- og miljøkompetansen i norske kommuner viser store variasjoner både mellom kommuner og i forhold til utfordringer og oppgaver. Best er situasjonen innen planlegging, kompetansen er i varierende grad til sted innen biologisk mangfold, i moderat grad når det gjelder vannforvaltning og i svak grad innen strategisk miljøledelse, klima og energi og kulturminner. Kommuner som deltar i LK nettverkene gir uttrykk for en sterkere kompetanse enn de som står utenfor.

I følgeevalueringen til LK oppgir deltakerkommunene mangel på administrativ kapasitet som den klart viktigste hindringen for å oppnå resultater innen miljø og samfunnsutvikling – ikke mangel på politisk prioritering eller spesiell kompetanse. Den gjennomførte undersøkelsen understøtter dette.

I en survey fra følgeforskningen til deltakerkommunene om opplevd nytte av programmet går det fram at:

- Kommunene mener LK er som forventet. 50% svarer "som forventet", 30% mener det er bedre enn forventet, 20% mener det er dårligere enn forventet.
- 66% av kommunene har i nokså stor/stor grad hatt utbytte av å delta på nettverkssamlingene. 10% svarer "i nokså liten/liten grad".
- 51% av kommunene mener LK-programmets innretning i nokså stor/stor grad styrker kommunens evne til å utvikle en mer offensiv politikk for miljø- og samfunnsutvikling i samarbeid med andre lokale aktører. 10% svarer "i nokså liten/liten grad".
- 63% av kommunene mener LK-programmets innretning i nokså stor/stor grad styrker kommunens kompetanse innen miljø- og samfunnsutvikling. 13% svarer "i nokså liten/liten grad".
- 45% av kommunene mener LK-programmets innretning i nokså stor/stor grad styrker kommunens evne til å ta i bruk verktøy og arbeidsformer som støtter arbeidet med miljø- og samfunnsutvikling. 11% svarer "i nokså liten/liten grad".

Status for gjennomføring av avtalen

173 kommuner deltar nå i programmet, og det er etablert 34 kommunenettverk. Den igangsatte følgeevalueringen vil gi status for de ulike målene. Det er størst interesse for å arbeide med klima/energi og arealpolitikk. I 2008 er oppmerksomheten rettet fra etablering og oppstart av nettverk til å sikre god kvalitativ drift med sikte på synlige resultater i kommunene. Den igangsatte følgeevalueringen vil gi resultatstatus for de ulike målene.

Hva er staten særlig fornøyd med så langt?

Den store interessen for å delta i programmet og særlig i forhold til de prioriterte nasjonale politikkområdene klima og arealpolitikk

Hva vurderer staten som særlig utfordringer framover?

Det må sikres at det arbeides på en måte som gir størst mulig dokumenterbar måloppnåelse i forhold til de ressurser som settes inn. Informasjonsarbeidet må aktiviseres. Programmet har behov for å synliggjøre resultatene som oppnås, med vekt på formidling av gode eksempler. Det vil være naturlig at LK legger særlig vekt på å dokumentere resultater med basis i klimaarbeidet.

Hva er KS særlig fornøyd med så langt?

Stor interesse i kommunene for å jobbe i nettverk med flere politikkområder innen miljø og samfunnsutvikling, særlig i forhold til KS sin satsing på klima.

Hva vurderer KS som særlig utfordringer framover?

Synliggjøre resultater i kommunene og bruke kommunenes erfaringer som grunnlag for videreutvikling av statlige rammebetingelser og virkemidler.

Grønne energikommuner (tilleggsavtale til programmet Livskraftige kommuner)

Varighet	2. mai 2007 – 31. desember 2010 Tilleggsavtale til avtalen om programmet <i>Livskraftige kommuner</i> mellom Miljøverndepartementet (MD) og KS
Parter	Kommunal- og regionaldepartementet (KRD), Olje- og energidepartementet (OED), Miljøverndepartementet (MD) og KS
Formål	Partene skal bidra til at deltakerkommunene satser på energieffektivisering, fornybar energi, som bioenergi, og på å få ned klimagassutslippene i egne kommuner.

Status for gjennomføring av avtalen

Alle deltakerkommunene arbeider med, eller har ferdige klima- og energiplaner. Statusdelen av dette klima- og energiplanarbeidet vil gi et utfyllende bilde av klimautslippene og energibruken i kommunene. Det eksisterer foreløpig ikke offentlig klima og energistatistikk for 2007, som er oppstartsåret for programmet.

På bakgrunn av ulik fortolkning av signaler gitt ved oppstart av programmet, har enkelte deltakerkommuner stilt spørsmål ved disponeringen av midler avsatt til programmet. På bakgrunn av dette ble det på det politiske kontaktmøtet mellom KRD, MD, OED og KS i mars enighet om at det skal gis et engangstilskudd til hvert av nettverkene på 1,25 millioner kroner. Det enkelte nettverk avgjør hvordan midlene skal benytte, innenfor programmets formål.

Hva er staten særlig fornøyd med så langt?

Staten er særlig fornøyd med at nettverkene nå rapporteres å være godt i gang med arbeidet, oppslutningen om programmets utforming, og at samtlige kommuner enten arbeider med, eller har ferdige klima- og energiplaner.

Hva er KS særlig fornøyd med så langt?

Det er en gjennomgående positiv holdning til tiltak for reduksjon av klimagassutslipp. Dette gjelder både politisk og administrativ ledelse. Det er i hovedsak meget god deltakelse fra ledelses og fagnivå på nettverkssamlingene.

Hva vurderer staten som særlige utfordringer framover?

Etter statens vurdering er særlig følgende utfordringer sentrale framover:

1. I nettverkene er utfordringen å komme i gang med de gode tiltakene, og å dokumentere hvilke prosesser som kan fungere og ha overføringseffekt til andre kommuner.
2. Det må etableres gode rutiner for å sikre at læringseffekten fra Grønne energikommuner kan spres til både Livskraftige kommuner og til landets kommuner for øvrig.
3. Arbeidet med Grønne energikommuner må gjøres bedre kjent. Nettsidene i både KRD og KS skal forbedres, og gi mer tilrettelagt nyttig informasjon til kommuner og andre interesserte.

Hva vurderer KS som særlig utfordringer framover?

Det er et betydelig behov i deltakerkommunene for råd og veiledning i arbeidet med å få ned klimautslippene og redusere energibruken. Dette gjelder særlig innenfor områdene:

- Energi og klimaplaner, slik at arbeidet og målene blir en del av den ordinære planprosessen i kommunene.
- Etablering, tilrettelegging og gjennomføring av konkrete prosjekter for reduksjon av klimagasser målt i CO2 ekvivalenter, samt redusert energibruk
- Mobiliserings og medvirkningsprosesser for å sikre deltakelse og samhandling med næringsliv og befolkning i kommunen.

Se også nærmere omtale i vedlegg c.

5. Kostnadsberegninger – aktuelle saker

Fra og med konsultasjonsåret 2007 er det innført nye rutiner for involvering av KS i kostnadsberegninger. Involveringen av KS skal ikke redusere regjeringens mulighet til å foreta helhetlige vurderinger og prioriteringer, men sikre en god involvering av KS uten å gi innsyn i fortrolig budsjettarbeid og prioriteringsdiskusjoner. Det 3. konsultasjonsmøtet er det tredje av fire oppmeldingstidspunkter for aktuelle saker i 2008.

Økt finansieringsansvar for kommunene for private fysioterapeuter med driftsavtaler med kommunene, er meldt opp som kostnadsberegningssak til det 3. konsultasjonsmøtet. KS har også tidligere vært involvert i kostnadsberegninger i denne saken, dette arbeidet ble avsluttet høsten 2007.

En samlet gjennomgang og status for alle saker der det pågår et kostnadsberegningssamarbeid vil gis i materialet til 4. konsultasjonsmøte.

5.1 Helse- og omsorgsdepartementet

Økt finansieringsansvar for kommunene for private fysioterapeuter med driftsavtaler med kommunene

For å gi større samsvar mellom oppgaveansvar og finansieringsansvar for den avtalebaserte fysioterapitjenesten ønsker Helse- og omsorgsdepartementet å øke de kommunale driftstilskuddene sin andel av fysioterapeutenes samlede omsetning. Ordningen krever en nedjustering av refusjonstakstene. Det tas sikte på å overføre midler fra refusjonstakstene til rammetilskuddet til kommunene. Det tas sikte på å starte omleggingen i takstforhandlingene 2009 med virkning fra 1. juli 2009. Departementet vil nedsette en arbeidsgruppe høsten 2008 som skal se på hvilke takster som bør berøres. KS vil bli invitert til å delta i arbeidsgruppen.

Merknad fra KS:

I en arbeidsgruppe nedsatt av HOD som leverte sin rapport 1. oktober 2007 hadde Norsk Fysioterapiforbund og KS en felles merknad som går mot at det foretas større omlegginger i retning av økt kommunalt finansieringsansvar. I tillegg hadde KS en merknad som påpekte at det gis en uklar fremstilling av de økonomiske virkningene for kommunene.

KS-innspill slutt

6. Kommunesektorens oppgaver og tjenesteproduksjon

6.1 Helse- og omsorgsdepartementet

Årsverk i pleie- og omsorgstjenesten

Regjeringen har et mål om å øke bemanningen i de kommunale omsorgstjenestene ut fra nivået i 2004 med 10 000 nye årsverk innen utgangen av 2009. Tall fra statistisk sentralbyrå viser at en betydelig årsverksvekst i 2006 og 2007, til sammen om lag 11 100 årsverk. Fra 2004 -2007 personellinnsatsen har økt med omlag 9500 årsverk. De nye årsverkene dekkes i følge Statistisk sentralbyrå i vesentlig grad av fagpersonell med helse- og sosialutdanning.

Rapportering fra landets fylkesmenn til Helsedirektoratet viser at kommunene planlegger en vekst på om lag 2 100 nye årsverk for 2008. Samlet sett viser dette at regjeringens mål vil bli overoppfyllt. I statsbudsjettet for 2008, og som del av Omsorgsplan 2015 er det på usikkert grunnlag anslått et behov for ytterligere 12 000 årsverk i sykehjem, aktivitetstilbud og hjemmetjenester for perioden 2008-2015.

Departementet legger til grunn de gode resultatene for 2006 og 2007 slik SSB har rapportert, men erkjenner samtidig at det er usikkerhet om tallene, og at den reelle veksten kan ligge noe lavere. Et stort innslag av små stillinger, mange vikarer og timearbeidere i omsorgstjenesten gjør det krevende for Statistisk sentralbyrå å benytte registertall. SSB har nå endret sitt produksjonsopplegg og vurderer at datakvaliteten er styrket.

KS viser til at veksten i årsverk ifølge KS' personalregister (PAI) og beregninger er lavere enn tallene fra SSB. KS' tall viser en årsverksvekst på om lag 7 300 for perioden 2004-2007 og 3 700 fra 2006 til 2007.

Investeringsstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger

Nytt investeringsstilskudd for sykehjem og omsorgsboliger ble innført fra 2008. Formålet med tilskuddet er å stimulere kommuner til å fornye og øke tilbudet av omsorgsplasser til personer med behov for heldøgns helse- og sosialtjenester uavhengig av alder, diagnose eller funksjonshemming. Ordningen gir kommunene mulighet for langsiktig planlegging og utbygging av omsorgssektoren for å møte framtidens omsorgsutfordringer. Tilskuddet forvaltes av Husbanken. Fylkesmennene er gitt en sentral rolle i arbeidet med tilskuddet og skal utarbeide en innstilling til Husbanken om søknader skal gis tilskudd innenfor det enkelte års tilsagnsramme, vurderes på nytt ved neste års tildeling eller avslås. Søknader som ikke er i tråd med formålet eller ikke kan prioriteres innenfor de politisk vedtatte totalrammene, skal avslås.

Husbanken har sendt ut informasjon om den nye ordningen til alle landets kommuner. Det er også opprettet en egen nettside med informasjon om ordningen.

Det er i 2008 gitt en bevilging som tilsvarer tilsagn om investeringsstilskudd til 1 000 enheter. I perioden 2008-2015 er det lagt til grunn en målsetning om at det kan gis tilsagn til 12 000 enheter. For å sikre en god fordeling av ressursene er de 12 000

enhetene fordelt med en veiledende ramme for hvert fylke, og de årlige bevilgningene fordelt mellom Husbankens regionkontor. Registrering av søknader startet 03.05.08. Det vil bli orientert om status for søknadsinngangen i 3. konsultasjonsmøte.

Legetjenesten i sykehjem

Kommunene har i løpet av 2007 fastsatt en lokal norm for legedekningen i sykehjem. Fylkesmennene har oppsummert kommunenes behov og avgitt sin rapport til Helsedirektoratet. Direktoratet har utarbeidet en samlet vurdering av kommunenes lokale normeringsarbeid. Det vil bli orientert om det videre arbeidet i det 3. konsultasjonsmøtet.

KS ønsker å få tilgang til direktoratets samlede vurdering når denne foreligger.

Psykisk helse og rus

Det ser ut til at de fleste kvantitative målene i Opptrappingsplanen for psykisk helse vil nås i 2008. Det innebærer en styrking med om lag 4700 årsverk, om lag 3400 boliger og drøyt 3,3 milliarder kroner til psykisk helse i kommunene. Etter at de øremerkede tilskuddene til psykisk helsearbeid i kommunene innlemmes i kommunerammen fra 2009, er det viktig å holde fokus på feltet og styrke kvaliteten på det psykiske helsearbeidet i kommunene. Som en del av dette må også samhandlingen mellom kommunene og DPS og mellom psykisk helsearbeid og rusarbeid bedres.

Utfordringene når det gjelder kommunenes tilbud til personer med rusmiddelproblemer er spesielt knyttet til unge voksne som er i ferd med å utvikle et rusmiddelproblem, samt til behovet for tettere oppfølging av personer som er utskrevet fra behandling i spesialisthelsetjenesten eller løslates fra fengsel. Det er på rusområdet behov for å styrke den helhetlige individuelle oppfølgingen, bedre samhandlingen mellom tjenestene og med brukerorganisasjoner og pårørende. Det er videre behov for bedret dokumentasjon og styringsinformasjon om behov og innsats på rusfeltet i kommunene.

Ventetider i spesialisthelsetjenesten

Norsk pasientregister (NPR) publiserer 25. juni ventelistetall for 1. terial 2008. Det er første gang at brudd på vurderingsgarantien og andel fristbrudd publiseres.

- Innen psykisk helsevern for barn og unge er køene blitt kortere og ventetiden er redusert med tre dager sammenlignet med samme periode i fjor. Ventetiden er nå 76 dager.
- Det er om lag 5 % flere pasienter som venter på behandling innen somatikk, men ventetiden har vært stabil, men med en økning på en dag. Ventetiden er 71 dager.
- Det er om lag 6% flere pasienter som venter på behandling innen psykisk helsevern, men ventetiden er stabil med en økning på en dag. Ventetiden er 54 dager.

- Ventetiden innen tverrfaglig spesialisert behandling av rus øker med åtte dager sammenlignet med samme periode i fjor. Ventetiden er nå 75 dager. En del av økningen skyldes trolig registreringspraksis og datakvalitet.
- Den nye ventetidsgarantien for barn og unge i psykisk helsevern reduserte vurderingstiden på henvisninger fra 30 til 10 dager. Tall for 1. tertial 2008 viser at 80% av pasientene får henvisningen sin vurdert innen 10 dager.
- Pasienter innen somatikk, psykisk helsevern for voksne og rus skal få sin helsetilstand vurdert innen 30 dager. Det er få brudd på denne vurderingsgarantien – andelen varierer fra 3 til 8%.
- I henhold til pasientrettighetsloven skal pasienter få behandling innen den medisinske fastsatte fristen. Andelen pasienter innen somatikk som ikke får et tilbud innen fristen er på 17%, mens andelen er 27% innen tverrfaglig spesialisert behandling av rus. Innen psykisk helsevern for barn og unge, samt voksne er andelen fristbrudd henholdsvis 22 og 18%.

Det er første gang andel fristbrudd publiseres, og Helse- og omsorgsdepartementet kan ikke utelukke at enkelte resultater kan være et utslag av kvaliteten på registreringene som gjøres på sykehusene.

6.2 Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Innspill fra KS

Behov for bedre rutiner og organisering av asylmottak.

Det er behov for en rekke nye plasser i asylmottak på grunn av stor tilstrømning av asylmottakere i 2008. UDI skal etablere 3000 nye plasser inneværende år. Alle parter er tjent med at mottaksplassene opprettes raskt.

De senere år har det blitt etablert flere såkalte desentraliserte mottak. Det vil si at asylsøkerne har blitt plassert i leiligheter i en kommune. KS har fått mange henvendelser fra kommuner der det har vært uro rundt opprettelse av desentraliserte mottak. Mange kommuner opplever at driftsoperatør inngår avtale med staten om drift før kommunen blir varslet. Det er liten eller ingen dialog før avtalen er et faktum. Desentraliserte mottak bidrar til å presse boligmarkedet i kommuner som fra før av allerede opplever et hardt press på boligmarkedet. Dette reduserer i neste omgang mulighetene for bosetting av flyktninger i kommunen. Etter KS' oppfatning bør desentraliserte mottak reserveres til kommuner med god tilgang på boliger.

KS mener på denne bakgrunn at UDI bør endre praksis for opprettelse av desentraliserte mottak, og at det må innføres rutiner som gjør at mottaket skjer i samarbeid og forståelse med kommunen. I hovedsak bør desentraliserte mottak ikke opprettes i områder med stort press i boligmarkedet. Dette gjelder spesielt for byområdene.

KS-innspill slutt

Merknad fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Det har vært et møte mellom statsråd Dag Terje Andersen og KS 9. juli 2008, der også UDI og IMDI var tilstede. Både informasjonsrutiner ved etablering av nye mottaksplasser og problemstillinger knyttet til desentraliserte mottak ble da gjennomgått og drøftet. UDI vil innskjerpe rutinene slik at informasjonen og dialogen med kommunene blir bedre. Et informasjonsbrev fra UDI til alle landets ordførere ble sendt ut 15. juli 2008. Desentraliserte mottak kan ha positive sider, bl.a. for barnefamilier som kan bli bedre integrert i lokalsamfunnet. Staten er samtidig bevisst på at opprettelse av desentraliserte mottak kan øke utfordringene knyttet til bosetting av flyktninger i enkelte kommuner. Det er viktig å ha en god dialog mellom staten og KS om dette i tiden fremover.

Merknad fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet slutt

6.3 Kunnskapsdepartementet

Innspill fra KS:

Dekning av utgifter til grunnskoleopplæring for barn i asylmottak

Vertskommuner for asylmottak er pålagt å gi grunnskolebarn i asylmottak undervisning etter opplæringsloven § 2-1 og § 2-8. Kommunen mottar et årlig skoletilskudd på kr 63 960 pr. barn, som i tillegg til en skoleplass også skal dekke særskilt norskopplæring, tospråklig fagopplæring og morsmål. Gjennomsnittlig utgift for en vanlig elevplass er kr 76 336 (2007-kroneverdi).

Det gis ingen kompensasjon for disse kommunenes utgifter til spesialundervisning for barn i asylmottak, selv om Beregningsutvalgets kartlegging av vertskommunenes utgifter til asylmottak har dokumentert store utgifter til barn i grunnskolen. Vertskommunene må dermed enten gi et alt for svakt tilbud til disse barna, eller hente pengene fra andre deler av budsjettet.

Staten må raskest mulig sørge for at utgifter til spesialundervisning ikke belaster kommunenes budsjett.

For at kommunene skal få dekket utgifter til personer i asylmottak, mener KS det må innføres samme satser som for overføring mellom fylkeskommuner for barn i institusjon: Skoletilskuddet på kr 63 960 økes til kr 83 000 pr år. I tillegg gis det for spesialundervisning: Kr. 245 000 for elever som har moderat behov for spesialundervisning, og kr. 485 000 for elever som har omfattende behov for spesialundervisning.

KS-innspill slutt

Merknad fra Kunnskapsdepartementet:

Kunnskapsdepartementet er kjent med problemstillingen og tar med seg innspillet fra KS.

Merknad fra Kunnskapsdepartementet slutt

6.4 Finansdepartementet

Innspillet nedenfor ble spilt inn etter siste frist for varsling av saker til møtet og er derfor ikke realitetsbehandlet av Finansdepartementet i materialet.

Innspill fra KS

Innføring av en betalingsordning for bruk av sjøområdet og eiendomsskatt i sjøområdet

Det vises til pågående utredningsarbeid som gjennomføres av en interdepartemental arbeidsgruppe ledet av statssekretær Henriette Westhrin vedrørende spørsmål om det skal innføres en betalingsordning for bruk av sjøområdet og spørsmål om endringer/ presiseringer av adgangen til å skrive ut eiendomsskatt i sjøområdet. KS har følgende innspill:

1. KS støtter innføringen av en betalingsordning for bruk av areal i sjøområdet. Det er rimelig at lokalsamfunnet som stiller fellesskapets ressurser i sjøen til disposisjon for næringsdrivende, får en kompensasjon for dette. Næringsdrift i sjøområdet vil således bli møtt med større forståelse i lokalbefolkningen dersom det innføres en betalingsordning.
2. KS forutsetter at innføringen av en betalingsordning ikke fører til innskrenkninger i den kommunale eiendomsskatten. Det er i dag klar praksis for utskriving av eiendomsskatt i sjøområdet ut til territorialgrensen. Det er prinsipielt sett ingenting i veien for at eiendomsskatten og en betalingsordning for bruk av sjøareal eksisterer side om side, idet de vil ivareta like formål. Eiendomsskatten er en skatteordning som ivaretar fiskale hensyn, mens betalingsordningen vil fremstå som en kompensasjonsordning for bruk av fellesskapets ressurser.
3. KS ønsker en presisering av at det er adgang til å skrive ut eiendomsskatt på fiskeoppdrettsanlegg.

KS innspill slutt

7. Orienteringssaker

7.1 Kommunal- og regionaldepartementet

Innsamling av data om lokale folkeavstemninger

SSB har fått i oppdrag av Kommunal- og regionaldepartementet å etablere et system for innsamling av data om lokale folkeavstemninger. Departementet har kommet fram til at KOSTRA-systemet vil være den beste løsningen for innsamlingen.

SSB jobber for å få på plass et nytt skjema til innsamlingen som finner sted høsten 2008. Innsamlingen første året vil skje uten lovhjemmel for innsamlingen, men vi håper og tror at kommunene som har gjennomført lokale folkeavstemninger tar seg tid til å svare på skjemaet. Kommunal- og regionaldepartementets intensjon er å etablere et bredt kunnskapsgrunnlag om lokale folkeavstemninger, som kan være til nytte for kommuner som vurderer slike tiltak.

Videre arbeid med forvaltningsreformen

Kommunal- og regionaldepartementet tar sikte på å legge fram en samleproposisjon for Stortinget i oktober 2008 med konkrete forslag fra de berørte departementene til nødvendige lovendringer knyttet til overføringen av oppgaver til fylkeskommunene. Prosessen tilknyttet regional inndeling vil også bli omtalt. Noen departementer vil fremme sine forslag for Stortinget i egne prosesser. Det tas sikte på at proposisjonen skal inneholde en "meldingsdel" om prosesser i regi av disse fagdepartementene.

Kommunal- og regionaldepartementet vil i samarbeid med berørte departement ta initiativ til et møte med KS til høsten for å gjøre rede for videre prosess knyttet til involvering av KS i kostnadsberegninger.

Det planlegges i tillegg regionale seminarer med administrativ ledelse i fylkeskommunene og departementene i november. Tema for disse seminarene vil være samhandling mellom fylkeskommunene og involverte departementer. I 2009 vil departementet følge opp med en seminarrekke med fokus på iverksetting av reformen. På disse seminarene vil også politisk ledelse i fylkeskommunene bli involvert.

Gjennomgang av IS for fylkeskommunene

Nytt inntektssystem for fylkeskommunene vil legges fram i kommuneproposisjonen for 2010, våren 2009. I arbeidet med inntektssystemet vil departementet ta utgangspunkt i løsningene som ble valgt i inntektssystemet for kommunene, som ble lagt fram i kommuneproposisjonen for 2009, og i Borgeutvalgets arbeid. Det tas sikte på en gjennomgang av hele inntektssystemet for fylkeskommunene, inkludert kostnadsnøkklene i utgiftsutjevningen. Arbeidet med nytt inntektssystem vil også bli sett i sammenheng med forvaltningsreformen.

Innspill fra fylkesordfører/-rådslederkollegiet om utvikling av kontaktkonferansen mv.

Kommunal- og regionaldepartementet, Miljøverndepartementet og Statsministerens kontor har mottatt brev av 3. juni d.å. fra fylkesordfører og fylkesrådslederkollegiet. I brevet gis det konkrete innspill til utvikling av kontaktkonferansen mellom

regjeringen og fylkeskommunen. I tillegg mener kollegiet bl.a. at det må vurderes tettere kobling mellom kontaktkonferansen og andre samhandlingsprosesser mellom regjeringen og fylkeskommunene. Miljøverndepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet vil invitere til et møte om saken på politisk nivå, i månedsskiftet august/september.

8 Andre innspill

Forslag fra KS:

Det forankres en god del prosesser i konsultasjonsordningen, som skal følges opp bilateralt mellom enkeltdepartementer og KS. Det kan for eksempel være at det i konsultasjonsmøtet slås fast at det skal være en dialog mellom KS og fagdepartementer om en spesiell sak eller et område. Slike prosesser følges gjerne opp i egne møter mellom KS og fagdepartementene. Det kan også oppstå behov for møter mellom konsultasjonsmøtene som det er naturlig at det orienteres om i etterkant. KS mener det vil være en fordel for partenes forpliktelser til konsultasjonsordningen at det føres referater fra slike møter, som senere kan følge konsultasjonsdokumentene.

KS-forslag slutt

Merknad fra Kommunal- og regionaldepartementet

”Kommunal- og regionaldepartementet vil sørge for at sekretariatet foretar en gjennomgang av oppfølgingsaker fra forrige møte i forarbeidet til det enkelte konsultasjonsmøte. KS må på bakgrunn av denne gjennomgangen vurdere om KS ønsker saken omtalt i materialet på nytt.

En kort status for møter som ble avtalt i forbindelse med det foregående konsultasjonsmøtet vil gis i ett nytt vedlegg i materialet (tabell). Tabellen skal kun gi en oversikt over bilaterale møter som partene i møtet ble enige om å avholde, og skal ikke være en uttømmende oversikt over alle bilaterale møter. I oversikten skal det framgå om og ev. når møtet ble avviklet, og eventuelt hvor referat fra møtet er tilgjengelig. Det vil være de ansvarlige departementer og KS sitt ansvar at det er gitt tilstrekkelig informasjon til oppdatering av tabellen innen den siste fristen for varsling av saker til konsultasjonsmøtet.

Departement	Bilateralt møte om	Status (dato for avvikling, tidspunkt for planlagt møte)	Referat tilgjengelig?

Vedlegg a)

Beregninger av produksjon og ressursbruk i kommunesektoren

1 Innledning

En vesentlig del av kommunesektorens tjenesteproduksjon består av nasjonale velferdstjenester rettet mot bestemte aldersgrupper av befolkningen, først og fremst barnehager, grunnskole, videregående opplæring og pleie og omsorg. *Del 2* starter derfor med å gi en beskrivelse av den demografiske utviklingen siden 2002. Deretter beskrives utviklingen i kommunal og fylkeskommunal tjenesteproduksjon i samme periode. Utviklingen beskrives i hovedsak gjennom kvantitative indikatorer for tjenesteproduksjonen som antall barnehageplasser, antall årstimer i grunnskolen, antall elever og lærlinger i videregående opplæring og antall mottakere av pleie- og omsorgstjenester, men også objektive indikatorer for kvalitet, første gang publisert i KOSTRA i 2007, er omtalt.

Del 2 presenterer også dekningsgrader hvor indikatorene for tjenesteproduksjonen relateres til behovet eller størrelsen på målgruppene. I tråd med etablert praksis defineres aldersgrupper som målgrupper. Eksempelvis måles barnehagedekningen ved andelen barn i alderen 1-5 år som har plass i barnehage. For enkelte tjenester vil det være vanskelig å avgrense målgruppen. Pleie- og omsorgssektoren har et økende antall yngre brukere, mens dekningsgradene ofte relateres til antall eldre. Videre er det slik at ikke alle i samme aldersgruppe har behov for eller ønske om å benytte den aktuelle tjenesten. Med unntak for grunnskole, som er obligatorisk for alle, vil det typisk være slik at full behovsdekning nås ved en lavere dekningsgrad enn 100 prosent. Hva som skal betraktes som tilfredsstillende dekningsgrad, er et politisk spørsmål.

I *del 3* presenteres beregninger som illustrerer i hvilken grad kvantitative indikatorer på tjenesteproduksjonen har økt i takt med ressursinnsatsen målt ved antall avtalte årsverk. Beregningene omfatter barnehage og grunnskole.

2 Utvikling i demografi og tjenesteyting 2002-2007

I del 2 vises befolkningsutviklingen og en del sentrale indikatorer for utviklingen i det kommunale tjenestetilbudet. Indikatorene belyser utviklingstrekk innenfor barnehagesektoren, grunnskolen og videregående opplæring, samt pleie- og omsorgssektoren. Tallene er hentet fra KOSTRA, der reviderte tall ble publisert 16. juni 2008, og fra Grunnskolens informasjonssystem (GSI).

Overgangen fra skjema- til registerbasert rapportering av tjenestedata innen pleie og omsorgssektoren i forbindelse med innføring av IPLOS (individbasert pleie- og omsorgsstatistikk) har medført et brudd i tidsserien for mottakere av hjemmetjenester. Tallene for hjemmetjenester for 2007 er derfor ikke direkte sammenlignbare med foregående år. I tillegg er det oppdaget feil i et av de lokale fagsystemene. Statistisk sentralbyrå ventes derfor først å kunne publisere foreløpig reviderte IPLOS-tall i august.

2.1 Demografisk utvikling

Store deler av den kommunale og fylkeskommunale tjenesteproduksjonen er rettet mot bestemte aldersgrupper, og den demografiske utviklingen gir viktig informasjon

om utviklingen i behovet for kommunale tjenester. Den demografiske utviklingen i perioden 2002-2007 beskrives i tabell 1.

Tabell 1 Demografisk utvikling 2002-2007

	2002	2005	2006	2007	Absolutt endring 2002-07	Absolutt endring 2006-07	Prosentvis endring 2006-07
Barnehager:							
Antall barn 1-5 år	298 100	290 800	289 300	292 500	-5 600	3 200	1,1
Antall barn 1-2 år	117 300	115 600	115 900	117 900	600	2 000	1,7
Grunnskole:							
Antall barn 6-15 år	613 000	622 700	621 800	619 600	6 600	-2 200	-0,4
Videregående opplæring:							
Antall unge 16-18 år	162 400	179 500	186 800	191 100	28 800	4 300	2,3
Barnevern:							
Antall barn og unge 0-17 år	1 075 700	1 092 700	1 096 000	1 099 300	23 600	3 300	0,3
Pleie- og omsorg:							
Antall eldre 67-79 år	400 100	390 300	391 600	395 100	-4 900	3 500	0,9
Antall eldre 80 – 89 år	177 400	185 100	186 300	185 300	7 900	-1 000	-0,5
Antall eldre 90 år og over	27 600	30 800	31 900	33 300	5 600	1 400	4,4
Antall eldre 67 år og over	605 100	606 200	609 700	613 700	8 600	4 000	0,7
Totalt:							
Antall innbyggere 1-18 år og 67 år og over	1 678 600	1 699 200	1 707 600	1 717 000	38 400	9 400	0,5
Antall innbyggere i alt	4 552 300	4 640 200	4 681 100	4 737 200	184 900	56 000	1,2
Andel innbyggere 1-18 år og 67 år og over	37,0	36,6	36,5	36,2	-0,8	-0,2	

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Innbyggertallet i de viktigste målgruppene for kommunale og fylkeskommunale tjenester (dvs. barn og unge 1-18 år og innbyggere 67 år og over) økte fra 2002 til 2007, noe som isolert sett indikerer et økt behov for kommunale tjenester. Perioden sett under ett har antall barn i barnehagealder gått ned, mens antall barn i skolealder har økt. Det har blitt flere eldre (67 år og over), og denne økningen kan henføres til aldersgruppen over 80 år. Det samlede innbyggertallet har i perioden økt sterkere enn innbyggertallet i de forannevnte målgruppene.

Nedgangen i antall barn i barnehagealder i perioden gjør det isolert sett lettere å oppnå målsettingen om full barnehagedekning, men regionvise variasjoner rundt demografi, flyttemønster o.l. gjør at det vil kunne være store geografiske forskjeller. Økningen i barne- og ungdomskullene i perioden betyr, foruten økt etterspørsel etter skoleplasser, også økt behov for barnevernstjenester.

Også i 2007 var det en kraftig vekst i antall unge med rett til videregående opplæring og antall eldre over 90 år, mens det var en mindre økning i antall barn i barnehagealder og en mindre nedgang i antall barn i grunnskolealder. For 2007 indikerer utvalgets beregninger at merkostnadene knyttet til den demografiske utviklingen var nær 1,9 milliarder kroner, forutsatt samme standard og dekningsgrader som året før.

Statistisk sentralbyrå publiserte 8. mai 2008 nye befolkningsframskrivninger. Basert på deres middelalternativ, forventes det for 2008 en økning i antall barn i barnehagealder på om lag 5 000, mens antallet barn i grunnskolealder vil gå svakt ned. Den sterke økningen i unge mellom 16 og 18 år som har vært de senere årene,

forventes å avta i 2008 før den flater ut fra 2009. Antall innbyggere over 67 år vil øke svakt, men det forventes fortsatt en sterk vekst i antall eldre over 90 år.

2.2 Kommunale tjenester

Barnehager

Tabell 2 Utvikling i barnehagesektoren 2002-2007 (private og kommunale)

	2002	2005	2006	2007	Absolutt endring 2002-07	Absolutt endring 2006-07	Prosentvis endring 2006-07
Produksjon:							
Barn med plass i barnehage i alt:	198 200	223 400	235 000	249 800	51 500	14 900	6,3
- herav andel i kommunal barnehage	56,8	53,1	52,4	52,5	-4,3	0,1	
Barn 1-2 år med plass i barnehage	47 400	62 400	71 600	81 700	34 300	10 100	14,1
Andel barn med heltidsplass (41 timer eller mer per uke)	58,2	68,8	74,6	79,7	21,5	5,1	
Korrigerte oppholdstimer*	7	8		10	3 034	804	
	421 300	932 400	9 651 600	456 000	700	400	8,3
Gjennomsnittlig oppholdstid per barn per uke	37,5	39,0	40,2	41,1	3,6	0,9	2,2
Dekningsgrad:							
Andel 1-5 år med plass	65,9	76,0	80,3	84,3	18,4	4,0	
Andel 1-2 år med plass	40,4	53,9	61,8	69,3	28,9	7,5	
Ressursinnsats:							
Antall årsverk	42 500	50 300	54 900	60 500	18 000	5 600	10,3
Kvalitet:							
Andel styrere og pedagogiske ledere med godkjent førskoleutdanning	88,1	89,2	86,9	83,1	-5,0	-3,8	
Andel assistenter med førskole-, fag- eller annen pedagogisk utdanning	19,1	20,2	..	1,1	

Kilde: Statistisk sentralbyrå

*Oppholdstimer i kommunale barnehager korrigert for alder og oppholdstidskategorier. Antall barn 0-2 år vektet med 2, antall barn 3 år vektet med 1, 5 og 4-6 åringer vektet med 1. Oppholdstid 0-8 timer vektet med 6, timer, 9-16 vektet med 13 timer, 17-24 timer vektet med 21 timer, 25-32 timer vektet med 29 timer, 33-40 timer vektet med 37 timer, og 41 timer eller mer vektet med 45 timer.

Barnehagedekningen økte fra knapt 66 prosent i 2002 til i overkant av 84 prosent i 2007. Hovedforklaringen er den sterke barnehageutbyggingen i denne perioden, men også færre barn i barnehagealder har gjort det lettere å oppnå økt dekning. I løpet av perioden har over 51 000 flere barn fått plass i barnehage, hvorav 14 900 i løpet av 2007. Av de nye barnehageplassene i 2007 ble 55 prosent etablert i privat regi. Samlet sett drives nå nærmere halvparten av barnehageplassene av private.

De fem siste årene har det vært en økning i andelen heldagsplasser, og i snitt tilbrakte hvert barn med barnehageplass 3½ timer mer i barnehagen per uke i 2007 enn i 2002. Kapasitetsveksten har altså vært enda større enn det økningen i antall barn med barnehageplass tyder på. Fra 2002 til 2007 økte antall korrigerte oppholdstimer med 41 prosent, mens veksten i antall barn med plass utgjorde 26 prosent.

Parallelt med den sterke utbyggingen av barnehageplasser har det vært en kraftig økning i ressursinnsatsen, målt ved avtalte årsverk. Hvis en ser perioden siden 2002 under ett, har utviklingen i ressursinnsatsen omtrent fulgt kapasitetsveksten i sektoren, målt ved korrigerte oppholdstimer. I 2007 økte ressursinnsatsen noe mer enn hva økningen i korrigert oppholdstid isolert sett skulle tilsi.

Andel styrere og pedagogiske ledere med godkjent førskolelærerutdanning har de siste årene gått jevnt ned. Dette må ses i sammenheng med at antall barnehager og antall barnehageplasser har økt kraftig i samme periode. Antallet styrere og pedagogiske ledere med godkjent førskolelærerutdanning har riktignok økt, men ikke i samme takt som utbyggingen av sektoren. Andelen assistenter med fagutdanning gikk på sin side opp i 2007.

Siden 2004 er det blitt publisert ventelistetall for barnehagene. Selv med sterk utbygging de siste årene, har nedgangen i ventelistene fram til inngangen av 2007 vært beskjeden, men anslaget ved inngangen til 2008 tyder på at ventelistene nå er betydelig mindre. Anslagsvis 8 700 barn stod på venteliste ved årsskiftet, mot 12 000 barn året før. Dette er imidlertid et usikkert anslag. Økningen i etterspørselen de senere årene må ses i sammenheng med lavere priser, samt at bedre tilgang på barnehageplasser og et bedre arbeidsmarked kan føre til at flere foreldre søker om plass for barna sine.

Grunnskole

Tabell 3 Utvikling i grunnskoleopplæring 2002-2007 (private og offentlige)

	2002	2005	2006	2007	Absolutt endring 2002-07	Absolutt endring 2006-07	Prosentvis endring 2006-07
Produksjon*:							
Elever i alt i grunnskolen	610 300	619 600	618 700	616 400	6 100	-2 700	-0,4
Antall elever med plass i SFO	133 500	133 300	137 600	143 300	9 800	5 700	4,1
Antall elever med spesialundervisning	34 100	34 700	35 600	37 800	3 700	2 200	6,2
Dekningsgrad:							
Andel elever 6-9 år med plass i SFO	52,6	52,3	55,5	58,7	6,1	3,2	
Ressursinnsats:							
Årsverk av undervisningspersonale*	51 200	50 700	51 300	50 800
Årstimer til undervisning i alt**	32 952 600	33 550 000	33 792 100	34 151 000	1 198 400	358 900	1,1
- Derav årstimer til spesialundervisning	4 581 300	4 583 900	4 804 400	5 119 100	537 800	325 600	6,4
Andre årstimer ***	..	52 600	72 800	74 300	..	1 500	2,1
Årstimer til undervisn. i alt per elev**	54,0	54,1	54,6	55,4	1,4	1,0	1,8
Kvalitet:							
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 1.-7. årstrinn****	..	13,5	13,5	13,3	..	-0,2	-1,5
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 8.-10. årstrinn****	..	15,1	15,1	15,0	..	-0,1	0,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

* I rapporteringen for 2007 (skoleåret 2007-2008) til GSI er "årsverk til undervisning til annet enn undervisning" (lesetimer o.l.) for første gang skilt ut som eget punkt. Disse tallene ligger dermed ikke inne i årsverkstallene for 2007, men er inkludert i årsverkstallene for de foregående år. Det er derfor et brudd i tidsserien mellom 2006 og 2007.

** Begrepene årstimer og årstimer per elev kan illustreres gjennom et eksempel. På en skole med 10 lærere hvor alle underviser 26 timer per uke i 38 uker, vil antall årstimer ved skolen være 9 880 (10x26x38). Og dersom skolen har 135 elever, blir årstimer per elev 73,2 (9 880/135).

*** Andre årstimer inkl. bl.a. timer til sosialpedagogiske tjenester/rådgiver, kontaktlærertjeneste for elevråd, kontaktlærer, pedagogisk veiledning, utvikling med mer.

**** Indikatoren viser beregnet gjennomsnittlig gruppestørrelse ved å se på forholdet mellom elevtimer og lærertimer. Elevtimer er det samlede antall timer elevene har krav på etter forskriftsfestet fag- og timefordeling, herunder eventuelle kommunale tillegg til nasjonal norm. Lærertimer er det samlede antall timer lærerne underviser. Selv om antall elever i en gitt undervisningssituasjon vil variere innenfor den enkelte skole og det enkelte årstrinn, gir indikatoren et bilde av hvor mange elever som i gjennomsnitt befinner seg i undervisningssituasjonen til den enkelte lærer.

Elevtallet i grunnskolen har de to siste årene gått ned etter å ha økt hvert år siden 2001. I 2007 ble antall elever redusert med 2 700 eller 0,4 prosent. Samtidig har årstimer til undervisning økt med 1,1 prosent. Dette kan for 2007 i stor grad henføres til at flere elever får spesialundervisning, mens økningen for øvrig siden 2002 i første rekke har kunnet henføres til flere elever og en økning i timetallet i grunnskolen.

Nærmere 6 av 10 barn mellom seks og ni år hadde i 2007 plass i skolefritidsordningen (SFO). Andelen har de to siste årene økt etter å ha ligget relativt stabil siden 2002, og i alt benyttet 5 700 flere barn seg av ordningen i 2007 enn i 2006.

Pleie og omsorgstjenester

Tabell 4 Utvikling i pleie- og omsorgssektoren 2002-2007 (private og kommunale)

	2002	2005	2006	2007	Absolutt endring 2002-07	Absolutt endring 2006-07	Prosentvis endring 2006-07
Produksjon:							
Antall mottakere av hjemmetjenester*		164	171		
	162 100	600	200	
- herav under 67 år	41 600	50 200	55 000	
- herav 67-79 år	42 700	36 400	36 300	
- herav 80-89 år	64 000	62 800	64 500	
- herav 90 år og eldre	13 700	15 300	16 100	
Antall beboere i institusjon	41 600	40 700	40 600	40 600	-1 000	100	0,1
Kommunalt disponerte omsorgsboliger, i alt	21 500	25 600	26 400	27 300	5 800	900	3,4
Dekningsgrad:							
Andel 80 år og over som bor på institusjon	14,5	14,6	14,3	14,2	-0,3	-0,1	
Andel 67 år og over som mottar hjemmetjenester	15,0	18,9	19,1
Andel 80 år og over som mottar hjemmetjenester	37,9	36,2	37,0
Ressursinnsats:							
Årsverk i alt **	106 500	107 000	113 200	118 200	..	5 000	4,4
Kvalitet:							
Legeårsverk per 1000 plasser i institusjon	..	6,7	7,0	7,8	..	0,8	11,4
Fysioterapiårsverk per 1000 plasser i institusjon	8,2	7,7	8,1	8,6	0,4	0,5	6,2
Andel årsverk med fagutdanning	..	70	71	71	..	0	
Andel plasser i brukertilpasset enerom m/ bad/wc	..	55,8	55,6	63,3	..	7,7	

Kilde: Statistisk sentralbyrå

* Brudd i tidsserien. Tallene for 2002, 2005 og 2006 refererer seg til mottakere av hjemmetjenester, hentet fra innrapporterte KOSTRA-skjema. F.o.m. 2007 er dataserien definert som mottakere av kjernetjenester i IPLOS, og inkluderer da også antall personer som mottar avlastning utenfor institusjon og omsorgslønn, samt hjemmesykepleie, praktisk bistand og brukerstyrt personlig assistanse (BPA).

** Årsverksstatistikken er registerbasert personellstatistikk fra KOSTRA. Statistikken baserer seg i hovedsak på Rikstrygdeverkets Arbeidstaker/Arbeidsgiverregister. SSB supplerer A/A-statistikken med tall fra andre registre. Innrapportering til A/A-registeret skjer løpende gjennom året. Registerstatistikk gir ikke mulighet til å skille ut vikarer. Årsverk er beregnet ut fra avtalt arbeidstid.

Ressursinnsatsen i form av antall årsverk innen pleie- og omsorgstjenestene økte kraftig i 2007. I følge Statistisk sentralbyrå var det 5 000 nye avtalte årsverk i sektoren i 2007, noe som tilsvarer en vekst på 4,4 prosent. Andelen av de ansatte som har helse- og sosialfaglig utdanning, er uendret fra året før.

Det er økende behov knyttet til at det blir flere eldre over 90 år, samtidig som det blir flere yngre mottakere. De siste årene har antall mottakere av hjemmetjenester under 67 år økt betydelig mer enn befolkningsveksten skulle tilsi. Samlet sett har

utviklingen de siste årene vist en betydelig endring i hvilke grupper som benytter de hjemmebaserte pleie- og omsorgstjenestene. Endring i sammensetningen av mottakergruppen med flere brukere blant yngre og de eldste kan tyde på økt pleietyngde blant brukerne.

Innføring av IPLOS har medført et brudd i tidsserien for mottakere av hjemmetjenester, slik at tallene for hjemmetjenester for 2007 ikke er direkte sammenlignbare med foregående år. Det er også oppdaget feil i et av de lokale fagsystemene. Statistisk sentralbyrå ventes derfor først å kunne publisere foreløpig reviderte IPLOS-tall i august.

Antallet sykehjemsplasser og andelen i aldersgruppen over 80 år som bor på sykehjem, var om lag uendret i 2007, mens det har vært en økning i antall omsorgsboliger. Dette er i samsvar med utviklingen de siste årene og har blant annet sammenheng med en bevisst satsing i kommunene på mer bruk av omsorgsboliger og hjemmebaserte tjenester og mindre bruk av sykehjemssopphold som omsorgstilbud. Samtidig som antall beboere på sykehjem har vært stabil, har det vært en økning i antall legeårsverk som utføres på institusjonene, mens antall årsverk av fysioterapeuter har ligget på om lag samme nivå. Det har i 2007 også vært en relativt stor økning i andelen tjenestemottakertilpassede enerom der beboeren har eget bad og toalett.

2.3 Fylkeskommunale tjenester

Tabell 5 Utvikling i videregående opplæring 2002-2007 (private og kommunale)

	2002	2005	2006	2007	Absolutt endring 2002-07	Absolutt endring 2006-07	Prosentvis endring 2006-07
Produksjon:							
Antall elever i videregående skoler i alt	169 900	185 200	194 300	191 400	21 500	-2 900	-1,5
Antall elever i fylkeskommunale videregående skoler	156 700	171 700	176 800	173 700	17 000	-3 100	-1,8
Antall lærlinger	29 600	31 300	34 400	37 200	7 600	2 800	8,1
Dekningsgrad:							
Andel 16-18 åringer som er i videregående opplæring (både elever og lærlinger)	88,8	90,1	91,3	89,7	1,1	-1,6	
Andel av elevene som er 20 år eller eldre	..	9,5	9,7	8,5	..	-1,2	
Ressursinnsats:							
Lærerårsverk i alt, fylkeskommunale skoler, minus fravær*	..	19 900	20 500	20 600	..	100	0,6
Elever i fylkeskommunale skoler per lærerårsverk, minus fravær*	..	9,3	9,5	9,3	..	-0,2	
Kvalitet:							
Andel elever med førstevalget til skole og kurs oppfylt	..	74,9	81,4	85,6	..	4,2	
Andel elever som har sluttet i løpet av året	..	4,1	4,6	4,5	..	-0,1	

* Fra og med 2004 er årsverkstatistikken registerbasert personellstatistikk i KOSTRA. Statistikken er sammenlignbar med statistikken fra tidligere år som er innhentet fra STS (Statens tjenestemannsregister).

Antall 16-18-åringer har økt kraftig i flere år, og den demografiske utfordringen har som følge av dette vært større for fylkeskommunene enn for kommunene. Det var en relativt sterk vekst i aldersgruppen 16-18 år også i 2007, selv om veksten har avtatt noe sammenlignet med foregående år. Til tross for dette har det i løpet av det siste året blitt færre elever i videregående skole. Dette ser i første rekke ut til å skyldes færre voksne i videregående opplæring. Samtidig er det en lavere andel av de unge som tar videregående opplæring, og blant disse er det en vridning i retning av at flere tar praktisk opplæring med lønn i bedrifter. Det har det siste året vært en relativt

kraftig økning i antallet lærlinger, og nærmere hver fjerde lærling, både av det totale antallet og av økningen i 2007, er i alderen 16-18 år.

Mens elevtallet har gått noe ned, ligger avtalte lærerårsverk på de fylkeskommunale skolene, korrigert for legemeldt sykefravær og fødselspermisjon, på om lag samme nivå som året før. En markert større andel av elevene i 2007 fikk oppfylt førstevalget sammenlignet med året før, mens andelen som sluttet i løpet av året ligger på om lag samme nivå som i 2006.

3 Utviklingen i tjenesteproduksjon i forhold til årsverksinnsatsen i kommunene

Kommunesektoren er en sentral produsent av nasjonale velferdstjenester. Produktivitets- og effektivitetsutviklingen i sektoren vil blant annet avhenge av i hvilken grad økt ressursinnsats bidrar til mer og bedre tjenester. Fordi det er vanskelig å etablere fullstendig mål på utviklingen i tjenesteproduksjonen, er det vanskelig å måle produktivitet og effektivitet. Tidligere i dette notatet er det presentert en rekke kvantitative indikatorer for tjenesteproduksjonen som antall barnehageplasser, antall årstimer i grunnskolen og antall mottaker av pleie- og omsorgstjenester. Det finnes også relevante kvalitetsindikatorer som brukertilfredshet, karakterer og andel enerom i institusjon, men det er vanskelig å etablere et sett av indikatorer som fanger opp alle aspekter ved kvalitetsbegrepet.

I det følgende studeres utviklingen i kvantitative mål på tjenesteproduksjonen i forhold til utviklingen i antall årsverk. Den sentrale indikatoren er forholdet mellom et kvantitativt mål på tjenesteproduksjonen og antall avtalte årsverk, og omtales som kvantitetsindikator per årsverk. En økning i kvantitetsindikatoren per årsverk betyr at det kvantitative målet på tjenesteproduksjonen har økt relativt mer enn årsverksinnsatsen, mens en reduksjon betyr at tjenesteproduksjonen har økt relativt mindre enn årsverksinnsatsen. Det er av betydelig interesse å undersøke om utviklingen i tjenesteproduksjon holder tritt med årsverksinnsatsen, men utviklingen i kvantitetsindikatoren vil ikke nødvendigvis gi uttrykk for produktivitetsutviklingen. Utviklingen i kvantitetsindikator per årsverk vil overvurdere produktivitetsutviklingen i situasjoner hvor kvaliteten reduseres, og undervurdere produktivitetsutviklingen i situasjoner hvor kvaliteten øker.

I beregningene benyttes avtalte årsverk. Det innebærer at også de ansatte som er fraværende som følge av sykdom eller fødselspermisjon, inngår i tallene. Avtalte årsverk sier dermed noe om hvor mange som er ansatt til å gjøre jobben, både fast ansatte, ekstrahjelpere og vikarer. Kvantitetsindikatoren for produksjon per årsverk, slik den brukes i dette kapitlet, sier derfor ikke nødvendigvis noe om hvor mye som blir produsert i forhold til antall utførte årsverk av de som faktisk er på jobb, men indikerer kun hvor mye som blir produsert av de ressursene samfunnet bruker. Det betyr at også endringer i forholdet mellom ansatte og antallet som er på jobb utgjør en potensiell feilkilde i beregningene. For eksempel vil en vekst i sykefraværet som gjør det nødvendig å benytte vikarer, trekke i retning av at indikatoren undervurderer den faktiske utviklingen i produksjon per årsverk.

Beregningene omfatter barnhage og grunnskole og tar utgangspunkt i ett eller flere kvantitative mål for tjenesteproduksjonen. Endringene i indikatorene for tjenesteproduksjon og årsverk er vist i tabell 6.

Pleie og omsorg er ikke inkludert fordi innføringen av IPLOS som nevnt har medført at tjenesteindikatorer for hjemmetjenesten ikke er direkte sammenliknbare med tilsvarende tall for tidligere år. Datagrunnlaget for barnehage er KOSTRA-data publisert i juni 2008, mens dataene for grunnskolen er hentet fra GSI. Beregningene av kvantitetsindikatorer per årsverk omfatter kun kommunale barnehager og kommunale grunnskoler. De rapporterte tallene for utviklingen i produksjon og årsverk i tabell 6 kan derfor avvike noe fra tabellene 2 og 3 som omfatter både private og kommunale enheter.

For barnehagesektoren benyttes korrigerte oppholdstimer i kommunale barnehager som kvantitetsmål på tjenesteproduksjonen. Korrigerte oppholdstimer fanger opp utviklingen i antall plasser, gjennomsnittlig oppholdstid og det forhold at de yngste barna er mer ressurskrevende enn de eldste. Målt på denne måten har produksjonen i kommunale barnehager økt med 10,5 prosent fra 2006 til 2007. Dette er samme vekst som for antall årsverk slik at kvantitetsindikatoren per årsverk for kommunale barnehager er uendret fra 2006 til 2007. Dette indikerer at det forhold at årsverksinnsatsen økte relativt mer enn antall korrigerte oppholdstimer for sektoren som helhet, jf. del 2, har sammenheng med utviklingen i de private barnehagene.

I grunnskolen benyttes antall årstimer til undervisning og antall elever i SFO som kvantitetsmål på tjenesteproduksjonen, der de relative vektene for de to indikatorene er henholdsvis 94,7 og 5,3 prosent. Antall årstimer til undervisning økte med 1,0 prosent fra 2006 til 2007, og antall elever i SFO med nærmere 5 prosent, noe som medfører at den samlede kvantitetsindikatoren økte med 1,2 prosent. På grunn av endrede definisjoner i GSI er det noe usikkerhet knyttet til årsverksutviklingen i grunnskolen. I tabell 6 er det forsøkt å gjøre tallene for 2007 mest mulig sammenliknbare med tallene for 2006 ved å inkludere årsverk til undervisning til annet enn undervisning (lesetimer o.l.). Dette gir en årsverksvekst på 2,8 prosent og en reduksjon i kvantitetsindikatoren per årsverk på 1,5 prosent. Det er mulig at denne korrigeringen overvurderer årsverksveksten, og i så fall vil reduksjonen i kvantitetsindikatoren per årsverk være mindre enn det som framgår av tabell 6.

Tabell 6 Endring fra 2006 til 2007 i indikatorer for tjenesteproduksjon og ressursinnsats i kommunene*

	Prosentvis endring 2006-2007
Barnehager	
Kvantitetsindikator	10,5
Korrigerte oppholdstimer	10,5
Årsverk	10,5
Kvantitetsindikator per årsverk	0,0
Grunnskole	
Kvantitetsindikator	1,2
Årstimer til undervisning	1,0
Elever i SFO	4,9
Årsverk	2,8
Undervisning**	2,8
SFO	4,1
Kvantitetsindikator per årsverk	-1,5

* Vektene for kvantitetsindikatoren for grunnskolen er basert på budsjettandeler 2006. Det gir en vekt på 0,947 for årstimer og 0,053 for antall elever i SFO og antall elever i SFO en vekt på 0,053. Beregningene for grunnskole er basert på samtlige kommuner. For barnehager er beregningene basert på 428 grunn av manglende data i ett av årene for 3 kommuner.

** Årsverk til undervisning til annet enn undervisning (lesetimer o.l.) er inkludert i tallet for 2007 slik at det blir sammenliknbart med tilsvarende tall for 2006, jf. note til tabell 3.

Vedlegg b)

Oversikt over samarbeidsavtaler

		Parter	Inngått	Utløper	Bygger på tidl. avt.
Avtaler om velferdstjenester (kvalitet/tjenesteutvikling)					
1	Avtale om videreutvikling av barnevernet	BFD (nå BLD) og KS	01.09.2005	01.09.2008	
2	Samarbeidsavtale om barnehager	KD og KS	04.10.2006	31.12.2008	
3	Samarbeidsavtale om kvalitetsutvikling i grunnsopplæringen	KD og KS	12.06.2006	01.01.2009	Ja
4	Avtale om kvalitetsutvikling i helse- og omsorgstjenestene	HOD og KS	21.09.2006	21.09.2010	Ja
5	Samarbeidsavtale om boligsosialt arbeid	KRD samordn. (AID, HOD, BLD, JD) og KS	24.09.2007	31.12.2010	Ja
Avtaler om samhandling mellom ulike deler av forvaltningen					
6	Avtale om bosetting av flyktninger i kommunene	AID og KS	15.05.2007	01.12.2009	Ja
7	Rammeavtale om ny arbeids- og velferdsforvaltning (NAV)	AID og KS	21.04.2006	31.12.2009	
8	Nasjonalt rammeavtale om samhandling på helse- og omsorgsområdet	HOD og KS	21.06.2007	21.06.2010	
9	Samarbeidsavtale om styrket samarbeid NAV og utdanningsmyndighetene i k/fk	AID og KS	02.05.2007	31.12.2009	
Avtaler om samfunnsutvikling					
10	Samarbeidsavtale om programmet "Livskraftige kommuner"	MD og KS	01.01.2006	31.12.2010	
	Samarbeidsavtale om Grønne energikommuner (tilleggsavtale)	KRD samordn. (OED, MD) og KS	02.05.2007	31.12.2010	
11	Samarbeidsavtale om landbruks- og næringsutvikling i kommunesektoren	LMD og KS	24.09.2007	31.12.2009	Ja

Vedlegg c)

Vedlegg til kapittel 4.2-4.4 om rapportering bilaterale avtaler

Vedlegget gir utdypende informasjon om følgende avtaler:

- Samarbeidsavtale om boligsosialt arbeid (jf. kap. 4.2)
- Avtale om kvalitetsutvikling i helse- og omsorgstjenestene (jf. kap. 4.2)
- Nasjonal rammeavtale om samhandling på helse- og omsorgsområdet (jf. kap. 4.3)
- Samarbeidsavtale om styrket samarbeid mellom Arbeids- og velferdsetaten og utdanningsmyndighetene i fylkeskommuner og kommuner (jf. kap. 4.3)
- Grønne energikommuner – tilleggsavtale til programmet Livskraftige kommuner (jf. kap. 4.4)

Samarbeidsavtale om boligsosialt arbeid

Status for de faktiske utfordringene avtalen skal møte

Fire av de mest omfattende utfordringene innenfor avtalens politikkområde anses å være:

1. Tverrfaglig og helhetlig tilrettelegging for personer som har behov for bistand

Følgende tiltak er iverksatt for at personer som har vansker med å skaffe seg en bolig og å mestre bosituasjonen blir møtt mer tverrfaglig og helhetlig på det boligsosiale feltet:

- KS og Husbanken skal sammen arrangere regionale konferanser over hele landet om bruken av startlån
- 15 kommuner skal få mulighet til å prøve ny tapsfordeling i startlansordningen.
- Det er i 2007 igangsatt forsøksprosjekt i de fire største byene, samt i fem randkommuner, med siktemål å utvikle metoder og tiltak for oppfølging av personer som oppholder seg i midlertidig botilbud slik at disse kan få tilbud om varig bolig.
- Regjeringen har i forbindelse med RNB åpnet for at Husbanken kan gjøre unntak for regelen om 20 % utmåling i boligtilskuddet til utleieboliger. I slike tilfeller kan det gis tilskudd inntil 40 % av investeringskostnadene. Dette skal kun gjelde et fåtall boliger beregnet for de mest vanskeligstilte med sammensatte behov.

Et viktig fokus videre vil være at boligvirkemidlene blir ivaretatt på en helhetlig og tverrfaglig måte når det etableres NAV-kontorer i kommunene.

KS mener det er behov for å heve boligtilskuddet ut over 20% generelt, samt både å utvide bostøtten og gjøre den mer treffsikker.

2. Bedre data om bostedsløshet, boligtilbud og relevante oppfølgingstjenester

KRD, Husbanken og KS arbeider sammen med SSB for å videreutvikle boligindikatorene i KOSTRA, blant annet ved bruk av erfaringer fra effektiviseringsnettverk. Husbanken undersøker mulighetene for individuell kartlegging av vanskeligstilte på boligmarkedet, og hvordan best mulig koble Husbankens interne boligdata opp mot andre registre hos SSB og Kartdata.

Framdrift i dette arbeidet vil være tema i den videre oppfølgingen av avtalen.

3. Bedre overgangen ved løslatelse fra fengsel og institusjoner

Ved utgangen av 2007 var det inngått totalt 44 samarbeidsavtaler mellom region/fengsel og de enkelte kommunene. Kriminalomsorgen har fått kompetansetilskudd i 2007 til 7 ”boligkonsulenter” fra Husbanken. Ny kartlegging av bostedsløshet i november 2008 og evaluering av strategien ”På vei til egen bolig” vil gi oss mer informasjon om hvilke effekter innsatsen de siste årene har gitt.

Det er ønskelig både fra KS og KRDs side at problemstillinger knyttet til overgang fra fengsel/institusjoner står mer sentralt i oppfølgingen av avtalen i tiden fremover.

4. Bedre kunnskap om boligsosiale problemstillinger

Husbanken arbeider aktivt med kunnskapsformidling, og har i løpet av 1. kvartal arrangert 176 møter med over 5000 deltakere der boligpolitiske problemstillinger er tema. KS har arbeidet for økt boligpolitisk kunnskap i egen organisasjon, blant annet gjennom nyhetsmail og nettsted for boligpolitiske nyheter, www.ks.no/bolig.

KS og regjeringen skal arrangere et boligsosialt ledermøte 17. oktober i Kristiansand. Alle ordførere og rådmenn vil bli invitert. På møtet vil sentrale boligsosiale problemstillinger stå på dagsorden.

Avtale om kvalitetsutvikling i helse- og omsorgstjenestene

Status for oppfølging av avtalen

Kvalitetsavtalen følges opp gjennom jevnlige kontaktmøter mellom HOD, KS og Helsedirektoratet – vanligvis 4-6 møter hvert år. Kontaktmøtet er en arena for dialog og beslutninger knyttet til gjennomføring av avtalen. Ansvar for oppfølgingen av avtalen er likt fordelt mellom departement og KS. En arbeidsgruppe med deltakere fra KS og Helsedirektoratet utarbeider rapporter med oversikt over pågående tiltak og foreslår prioritering av tiltak til kontaktmøtet. Der det er konsensus om å sette inn tiltak avtales deltagelse ut fra roller og ressurs- og kompetansemessige forutsetninger.

Kvalitetsavtalen evalueres årlig av partene til det 3. konsultasjonsmøtet. Det er i tillegg egne evalueringssopplegg knyttet til enkelttiltak, der blant annet Flink med folk i første rekke, Etisk kompetanseheving og Aksjon helsefagarbeider inngår i en ekstern evaluering av Kompetanseløftet 2015.

Arbeidet med utvikling av kvalitetsindikatorer pågår løpende. Helsedirektoratet skal, i samarbeid med KS og SSB, utarbeide indikatorer, russtatistikk og annen styringsinformasjon innenfor det kommunale rusområdet. Det pågår også et arbeid med å utarbeide indikatorer innenfor områdene psykisk helse og demens.

Måloppnåelse

- Andelen for sektoren av kommunenes samlede netto driftsutgifter har økt fra 32,7 prosent i 2005 og 33,8 prosent i 2007.
- Ressursinnsatsen i sektoren har økt med nærmere 1 100 årsverk i løpet av de to siste årene. Fra 2004 til 2005 var det en nedgang. Med utgangspunkt i nivået fra 2004 har det vært en økning på 11 100 årsverk.

- Det aller meste av årsverksveksten de siste årene har bestått av personell med relevant fagutdanning. Andel årsverk med fagutdanning i brukerrettede tjenester har med dette økt fra 70 % i 2005 til 71 % i 2007.
- Antall legeårsverk per 1000 plasser i institusjon har økt fra hhv. 6,7, 7,0 til 7,8 i årene 2005-2007.
- Antall kommuner med system for brukerundersøkelser har vært stabilt rundt 60 de siste årene, både i hjemmetjenesten og institusjon.

Når det gjelder måloppnåelse viser KS til at veksten i årsverk ifølge KS' personalregister (PAI) og beregninger er lavere enn tallene fra SSB. KS' tall viser en årsverksvekst på om lag 7 300 for perioden 2004-2007 og 3 700 for 2006-2007.

Kompetanseløftet 2015

Prosjektet *Flink med folk i første rekke*, som startet opp i 2007, bygger videre på erfaringene fra ledelses- og utviklingsprosjektet Flink med Folk. Prosjektet ledes av KS i samarbeid med Helsedirektoratet. Prosjektet består av to delprosjekt:

1. Tverrfaglig ledelse på områdene psykisk helsearbeid og rus
 2. Kompetanseplanlegging og -utvikling i helse- og sosialsektoren
- Hovedmålet for begge delprosjekt er å tilrettelegge for bedre ledelse av tverrfaglig samarbeid.

28 kommuner og prosjekter har tegnet avtale om deltakelse. I tillegg har KS kontakt med 34 kommuner, både enkeltkommuner og nettverk, som ser på muligheten for deltakelse.

Prosjektet *Samarbeid om etisk kompetanseheving* skal bidra til å styrke den etiske kompetansen i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Prosjektet ledes av KS i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet og arbeidstakerorganisasjonene innen helse- og omsorg. Ni ressurskommuner er i gang med å prøve ut ulike verktøy og metoder for systematisk etisk refleksjon. Diakonhjemmets Høgskole utarbeider en metodebok for dannelse av møteplasser for etisk refleksjon med tilhørende verktøy og metoder, samt et opplæringsprogram for ledere og nøkkelpersonell. Seksjon for medisinsk etikk bidrar med utprøving av kliniske etikk-komiteer og andre lignende tiltak i kommunehelsetjenesten. Målet er at 100 kommuner skal arbeide med etikk i løpet av prosjektperioden. Opp til 30 kommuner kan delta i "Samarbeid om etisk kompetanseheving" fra høsten 2008. I 2009 vil ytterligere to puljer av 30 kommuner få mulighet til å delta.

Aksjon Helsefagarbeider er et prosjekt de tre arbeidsgiverorganisasjonene KS, SPEKTER og HSH har tatt et felles initiativ til i samarbeid med Helsedirektoratet og Utdanningsdirektoratet. Prosjektet skal bidra til å sikre tilstrekkelig antall læreplasser og bidra til at ungdom får lyst til å søke utdanningen. De første helsefagarbeiderrelevne har nylig søkt om læreplass og er klare til å starte i lære fra høsten 2008. På landsbasis ser det ut til at antall godkjente læreplasser samsvarer med antallet som søker læreplass i helsearbeiderfaget, og bedriftene forbereder seg nå til å ta i mot lærlingene. Det er etablert 13 rekrutteringspatruljer i hele landet som består av unge yrkesutøvere som skal inspirere andre ungdommer til å søke utdanningen. Rekrutteringspatruljene har besøkt ungdomsskoler og videregående skoler i hele landet, hvor de har delt sin kunnskap og erfaringer med andre ungdommer. Det arrangeres også NM i helsefag. Dette er en konkurranse der elever, lærlinger og nyutdannede helsefagarbeidere konkurrerer i oppgaver som

helsefagarbeidere gjør til daglig. Det har vært arrangert fylkesmesterskap i de fleste fylkene denne våren, og det er nå 14 av 19 fylker som har meldt seg på til NM i Stavanger i oktober.

KS har våren 2007 deltatt i arbeidet med Helsedirektoratets rapport *"En solidarisk politikk for rekruttering av helsepersonell"*. Rapporten ble overlevert HOD sommeren 2007, og belyser utfordringene knyttet til en solidarisk helsepersonellpolitikk langs tre dimensjoner:

- Det nasjonale behovet for helsepersonell må så langt det lar seg gjøre løses med nasjonale ressurser
- Norsk bistand må rettes mot kapasitetsbygging og reduksjon av migrasjonsdrivende faktorer
- Norge må være i front for å sørge for en etisk ansvarlig rekruttering av helsepersonell fra land som selv trenger kritisk kompetanse – en etisk politikk i forhold til fordeling av helsepersonell mellom fattige og rike land.

Det skal nedsettes to interdepartementale arbeidsgrupper for å følge opp rapporten. Helsedirektoratet skal lede gruppen som vurderer de foreslåtte nasjonale tiltakene. KS er invitert inn i dette arbeidet.

Effektiviseringsnettverk

Effektiviseringsnettverkene er et hjelpemiddel til styring og utvikling av kommunenes tjenester. Kommunene kartlegger og sammenlikner produktivitet, tilgjengelighet, målt og opplevd kvalitet i ulike tjenester. Opp mot 200 kommuner deltar hvert år i Effektiviseringsnettverk i KS' regi. I 2007 har 68 kommuner deltatt i pleie- og omsorgsnettverk og 22 kommuner deltatt i nettverk for psykisk helse. De ti største kommunene (ASSS-kommunene) har et eget nettverkssamarbeid om pleie- og omsorgstjenester og kommunale helsetjenester. En rekke kommuner har gjennomført brukerundersøkelser i www.bedrekommune.no. I 2007 gjennomførte 59 kommuner undersøkelser blant brukere av hjemmetjenester. I institusjonstjenesten gjennomførte 42 kommuner undersøkelser blant beboere og 49 blant pårørende. 64 kommuner gjennomførte undersøkelser i sin psykisk helsetjeneste. KS har utviklet to nye verktøy for måling av kvalitet i tjenester til utviklingshemmede og kvalitet i demensomsorg. I 2008 tilbys kommuner å delta i nettverk med fokus på tjenester til utviklingshemmede og nettverk med fokus på demensomsorg.

Elektronisk samhandling

Den forrige nasjonale strategien for IT i helse- og omsorgssektoren, S@mspill 2007, inneholdt et eget kommuneprogram. Målet var å få til tettere og bedre samarbeid mellom primær- og spesialisthelsetjenesten. Fire kommunale fyrtårnsprosjekt ble etablert og disse har bidratt til å synliggjøre muligheter og dokumentere gevinster. Høsten 2007 ble det gjennomført 10 regionale seminarer om elektronisk samhandling i kommunene der ca. 600 deltakere fra bl.a. 134 kommuner deltok. KS har deltatt i styringsgruppen for utarbeiding av ny Samspill-plan (Samspill 2.0) og har etablert samarbeid med Helsedirektoratet om involvering av nye "samspill-kommuner". Høsten 2008 planlegges 8 nye regionale seminarer om elektronisk samhandling i samarbeid med bl.a. Helsedirektoratet. Det er gjennomført en kartlegging av bruken

av IKT i helse- og omsorgstjenesten som grunnlag for videre planlegging av tiltak som kan bidra til innføring av elektronisk samhandling.

KS har utarbeidet strategidokumentet *eKommune 2012- Lokal Digital Agenda* som skal være en støtte for kommunene og fylkeskommunene i videre utvikling av målsettinger og strategier for bruk av IKT. I tillegg er det utarbeidet en egen strategi- og handlingsplan for IKT i helse- og omsorgstjenesten og det er etablert et fagråd som bl.a. skal bidra til å samordne kommunenes interesser og behov på området. KS har ”forhandlet” med Norsk Helsenett om en normalavtale for kommunenes tilknytning til det nasjonale helsenettet og samarbeider med de regionale helseforetakene om utvikling av modell for samarbeid om elektronisk samhandling mellom kommunene og helseforetakene. KS IKT-forum, med nettsiden www.ksikt-forum.no, er etablert som arena for informasjons- og kunnskapsformidling om bruk av IKT i kommunesektoren. Målet er at flest mulig kommuner og fylkeskommuner skal bli medlemmer slik at kunnskap og erfaringer knyttet til kommunalt IKT-arbeid kan deles og komme flest mulig til gode. Forumet har nå ca. 170 medlemmer.

Nasjonal rammeavtale om samhandling på helse- og omsorgsområdet

Partene har avtalt et system for oppfølging av avtalen bl.a.:

- To årlige nasjonale møter
- Felles årlig rapport med status, utviklingstrekk, utfordringer mv.
- Involvering av brukerorganisasjoner og ansattes organisasjoner

Første nasjonale møte ble arrangert av KS/HOD 18. desember 2007 og samlet ledere fra helseforetakene (RHF/HF), lederne i KS fylkesstyrene, i de lokale rådmannsutvalg og KS regionledere, samt representanter for brukerorganisasjoner og ansattes organisasjoner. De første samhandlingsdataene fra Helsedirektoratets utviklingsrapport og nøkkeltallsrapport, vil foreligge til det neste nasjonale samhandlingsmøte 13. november. Disse dataene vil utgjøre grunnlaget for den felles årlige rapporten som skal være klar 31. desember 2008. Status for lokale avtaler inngår som et sentralt element i Helsedirektoratets sekretariatsarbeid høsten 2008. Det planlegges i årets SAMDATA-arbeid å foreta en egen kartlegging og analyse av lokale samarbeidsavtaler mellom helseforetak og kommuner. HOD/ Helsedirektoratet har gitt styringssignaler til RHFene og fylkesmennene slik at arbeidet med lokale avtaler intensiveres. Partene har høsten 2008 utarbeidet en veileder for inngåelse og reforhandling av lokale samarbeidsavtaler.

Sekretariatet arbeider med etablering av et eget nettsted for samhandling; i første omgang foregår en kartlegging av omtale av samhandlingsavtaler på eksisterende nettsider til HOD, KS/kommunene, som grunnlag for valg av nettsideløsning.

Det etableres en kjernegruppe for utvikling av samhandlingsindikatorer – i første omgang vil en bruke indikatorer som er tilgjengelige i dag. Publisering vil skje i Nøkkeltallsrapporten.

For å bidra til erfaringsoverføring og kunnskapsspredning, samt utvikle møteplasser for samhandling, vil KS peke på videreutvikling av Rundebordskonferansene, et samarbeid mellom Hdir og KS for utvikling av faglig erfaringsutveksling og læring

for ”ildsjelene” i samhandlingsarbeidet. KS vil høsten 2008 etablere et nyhetsbrev på sin hjemmeside www.ks.no. Det er oppnevnt regionkoordinatorer i alle 9 KS regioner, som sammen med KS ressursgruppe for samhandling, utgjør en arena (*Kompetansenettverk for samhandling helse*) for drøfting av erfaringer, utfordringer, tiltak/FoU og strategier i KS/kommunenes innsats på samhandlingsområdet.

Når det gjelder vurdering av finansieringsordninger har KS etablert FoU-prosjektet: Oppgaveforskyvning mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten – økonomiske virkninger og alternative finansieringsordninger, 2008/2009, ved NIBR. HOD innfører fra 2009 nye takster for finansiering av behandling utenfor sykehus hvor bl.a. flere ambulante polikliniske tilbud vil omfattes av ISF ordningen. HOD skal innen utgangen av 2009 vurdere forskriften for kommunal betaling for utskrivningsklare pasienter.

Et viktig mål i rammeavtalen er bedre samhandling på IKT-området gjennom standardisering og kompetanseutvikling. Her kan nevnes Samspill 2,0, Ny eKommune-plan ferdigstilt i eget hefte, Normalavtale for tilknytning til helsenetten utviklet i samarbeid med Norsk helsenetten.

Knapphet på arbeidskraft og et økende behov for helsepersonell krever samarbeid framfor konkurranse. KS er i dialog med Spekter for å finne fram til gode samarbeidstiltak og aktuelle temaer er:

- Rekruttering til mindre kommuner – felles fagmiljøer/kompetansemiljøer
- Desentralisert utdanning
- Forsøk med trainee-ordninger for helsepersonell – utveksling/rullering mellom helseforetak/institusjoner og kommuner
- Felles rekrutteringsstrategi – fokus på fag/kvalitet og ikke sektor. Samarbeid framfor konkurranse om den samme arbeidskraften
- Teknologiske løsninger/effektivisering

Samarbeidsavtale om styrket samarbeid mellom Arbeids- og velferdsetaten og utdanningsmyndighetene i fylkeskommuner og kommuner

1. Status for de utfordringer avtalen skal møte

Utgangspunktet for avtalen var et behov for på en bedre måte å nå arbeidsledige, særlig yngre, som trenger tiltak fra både utdanningssektoren og Arbeids- og velferdsetaten for å komme i arbeid. De aller fleste unge er i utdanning eller arbeid. Leverkårsundersøkelsen 2001-03 viste imidlertid at 8 pst av unge i alderen 20-30 år sto uten utdanning og arbeid i perioden, og at denne andelen er nesten tre ganger så høy for unge med ikke-vestlig bakgrunn. Ledigheten i 2008 er den laveste på 20 år, men en del av de som fortsatt er ledige i dagens situasjon vil nettopp trenge samordnet bistand fra flere instanser for å kunne komme i arbeid.

2. Status for gjennomføring av avtalen

Etablering av operative samarbeidsavtaler

Arbeids- og velferdsdirektoratet har gitt signaler om å sette i gang prosessen med å inngå *fylkesvise operative samarbeidsavtaler* med fylkeskommunene. På NAVET og i felles møter mellom NAV fylke og fylkeskommuner er det gitt informasjon om avtalen. En nettside der relevant informasjon vil bli lagt ut, vil bli lansert på nav.no.

Fylkesleddene i Arbeids- og velferdsetaten rapporterer at det er gode prosesser i arbeidet med avtalene, men at det pga omstillingen i etaten er en utfordring å finne tilstrekkelig tid og oppmerksomhet til arbeidet med avtalene og innholdet i dem. Imidlertid rapporterer nesten alle fylkesledd om avtaler om ungdom, karriereveiledning og realkompetansevurdering.

På sentralt nivå er det etablert en oppfølgingsgruppe til å følge utviklingen i arbeidet med implementering av operative avtaler.

Tiltak

Nesten alle fylkene har opprettet, eller planlagt opprettet karriereveiledningssentra.

Utviklingsprosjektene *Økt bruk av realkompetansevurdering for arbeidssøkere* er avsluttet i 2008. Det arbeides med sluttrapporter og planer for opplæringsmodul for NAV ansatte. Fylkeskommuner og A-etats fylkesledd er informert gjennom regionale møter og har kommet med innspill. Prosjektet *Økt basiskompetanse for arbeidssøkere*, også avsluttet i 2008, har vært utvikling og utprøving av kursmodell, utvikling av samarbeid mellom NAV og kommunesektoren, samt bruk og videreutvikling av kartleggingsverktøy m.m.

3. Evalueringsopplegg

Evalueringsoopplegget er noe forsinket. Det tas likevel sikte på oppstart i 2. halvår 2008, og varighet ut 2009, med en underveisrapport i juni 2009. Evalueringen tar sikte på å få fram vurderinger og anbefalinger om hva som kan fremme sterkere og mer systematisert samarbeid, og hvordan virkemidler kan samordnes mer effektivt for å oppnå målsetningen med samarbeidsavtalen.

4. Læringseffekter

Det er for tidlig å rapportere om læringseffekter av samarbeidet og tiltak under avtalen. Læringseffektene vil komme over tid. I evalueringen legges det opp til å få

fram erfaringer om flere aspekter ved avtalen. Dette punktet vil derfor kunne bli besvart på noe lengre sikt.

Grønne energikommuner (tilleggsavtale til programmet Livskraftige kommuner)

Status for de faktiske utfordringene avtalen skal møte

Status for de faktiske utfordringene avtalen skal møte forstås her som status for utfordringene i deltakerkommunene og ikke som status for de nasjonale utfordringene.

Status for tre målområdene i deltakerkommunene er under avklaring. Alle deltakerkommunene arbeider med, eller har ferdige klima og energiplaner. Statusdelen av dette klima- og energiplanarbeidet vil gi et utfyllende bilde av klimautslippene og energibruken i kommunene. Det eksisterer foreløpig ikke offentlig klima og energistatistikk for 2007, som er oppstartsåret for programmet. Det henvises for øvrig til statistikkverktøyet til Livskraftige kommuner og Grønne energikommuner www.bedrekommune.no/livskraftig.htm

Status for gjennomføring av avtalen

Målet med Grønne energikommuner (GE) er å få kommunene til å satse på energieffektivisering, fornybar energi, som bioenergi, og å få ned klimagassutslippene i sine kommuner.

Status for avtalen: De 21 kommunene og 1 fylkeskommune som er deltakere i Grønne energikommuner ble pekt ut av regjeringen i 2007. Det avholdes to årlige politiske kontaktmøter mellom regjeringen og KS. Det er etablert prosjektplan for prosjektet, med tilhørende prosjektledelse i KS. Det er etablert styringsdokumenter som årlig aktivitetsplan og budsjett, samt årsrapport og regnskap. Deltakerkommunene er fordelt på 5 nettverk og er godt i gang med arbeidet. Alle nettverk har gjennomført nettverkssamlinger.

Samarbeidsavtalen, som er en tilleggsavtale til Livskraftige kommuner, er dels rettet inn mot å styrke kommunens arbeid med miljø- og samfunnsutvikling (mer offensiv politikk, økt kompetanse og ta i bruk nye verktøy og arbeidsformer) og dels rettet inn mot å videreutvikle statlige rammebetingelser og virkemidler.

Status på politikkområdet: Energi – og klimaarbeid er krevende arbeid med helt nye problemstillinger og en helt ny tenkning, og som ofte forutsetter samhandling av mange fagområder i kommunene. Arbeidet er en modningsprosess både i politisk og administrativt nivå og blant innbyggere og næringsliv, og krever tid.

Det er en gjennomgående positiv holdning til tiltak for reduksjon av klimagassutslipp. Dette gjelder både politisk og administrativ ledelse. Det er i hovedsak meget god deltakelse fra ledelses og fagnivå på nettverkssamlingene.

Deltakerkommunene ser alvoret i problemstillingene og har både en administrasjon og politisk ledelse som ønsker å ta tak i arbeidet. Det virker også som at alle kommunene etter hvert ser at de har et visst handlingsrom også med dagens rammebetingelser. Se vedlegg 1.

Det er et betydelig behov i deltakerkommunene for råd og veiledning i arbeidet med å få ned klimautslippene og redusere energibruken. Dette gjelder særlig innenfor områdene:

- Energi og klimaplaner, slik at arbeidet og målene blir en del av den ordinære planprosessen i kommunene.
- Etablering, tilrettelegging og gjennomføring av konkrete prosjekter for reduksjon av klimagasser målt i CO2 ekvivalenter, samt redusert energibruk
- Mobiliserings og medvirkningsprosesser for å sikre deltakelse og samhandling med næringsliv og befolkning i kommunen.

Status på kompetanse og verktøy/arbeidsformer: Kommer innen 1. august fra Vestlandsforskning i samarbeid med NIBR på oppdrag fra Miljøverndepartementet, med særlig fokus på plan- og miljøkompetanse og styringssystemer.

Status på hvor godt statlige rammebetingelser og virkemidler støtter opp om det lokale arbeidet for miljø- og samfunnsutvikling: Svært vanskelig å måle. Status er her hentet fra programmedarbeidernes erfaring fra nettverkssamlinger og besøk i deltakerkommunene.

Grønne energikommuner vil fremheve to områder som de viktigste i forhold til konkret prosjektgjennomføring i kommunene:

1. Usikkerhet rundt regelverk for offentlige anskaffelser og annet relevant regelverk gjør at kommunene ikke utnytter det handlingsrommet de reelt sett har.

GE har startet et arbeid for å synliggjøre det handlingsrommet kommunene har i sine forskjellige roller. Dette gjelder som eksempel i rollene som innkjøper, som utbygger, som tjeneste produsent og som planlegger. Produktet er tenkt å være en veileder (eller flere) til bruk i GE og LK, og har åpenbar overføringsverdi til alle landets kommuner. Resultater av dette arbeidet vil bli gjort tilgjengelig for hele kommunesektoren

2. Virkemiddelapparatet, spesielt ENOVA og Innovasjon Norge er ikke treffsikre nok i forhold til kommunale behov og beslutningsprosesser. Dette gjelder spesielt konvertering av bygg til vannbåret varme og etablering av produksjon og distribusjon av fornybar energi.

GE er i dialog med ENOVA, men deres handlingsrom er begrenset av oppdraget som departementet til enhver tid gir.

Programmet skal knyttes til pågående prosesser i kommunene og forsterke disse i miljø- og bærekraftig retning, konkretisert gjennom seks programtema. Nasjonale indikasjoner for den utviklingen som skjer i kommunene med hensyn til miljø- og samfunnsutvikling gjøres av følgeforskningen med bruk av statistikkverktøyet utviklet av LK og GE. Vil foreligge før konsultasjonsmøtet.

Mål satt opp i KS planstruktur for Grønne energikommuner for 2008:

Hovedmål:

Programmet Grønne energikommuner skal oppfattes som nyttig for medlemmene og oppdragsgivere for å styrke og konkretisere det lokale energi og klimaarbeidet, målt gjennom resultatrapporter fra nettverkene og casestudier i utvalgte nettverk

Delmål:

5 nettverk av Grønne energikommuner skal ha vært i aktivitet

Nasjonale og regionale ressursmiljøer skal ha blitt involvert på samlingene i nettverkene

Hindringer i det lokale klima og energiarbeidet skal ha blitt kartlagt som grunnlag for forbedringer i statlige rammebetingelser og virkemidler

De Grønne energikommunene har formidlet erfaringer til nettverkene i Livskraftige kommuner

Rapportering på læringseffekter

Måles gjennom kommunerapporter og survey fra Vestlandsforsknings følgeforskning i deltakerkommunene.

Alle nettverk har hatt samlinger våren 2008, og 4 har berammet samlinger til høsten

Nasjonale ressursmiljøer er i varierende grad trukket aktivt med i samlingene, men SFT, MD, Grønn Hverdag og Idebanken er blant de nasjonale ressursmiljøer som har medvirket på samlinger våren 2008.

Fylkesmennene og fylkeskommunene er i varierende grad trukket aktivt med. Det er godt samarbeid med ulike regionale ressursmiljøer som arbeider innenfor temaområdene, slik som Bioenergiregion Hadeland, Grønn utvikling i Sør-Østerdalen, Høgskolen i Narvik, Landbrukskontoret i Follo, og Sunndal Energi.

Status juni:

Hindringer kartlagt seinhøst 2007 og våren 2008 gjennom nettverkssamlinger og besøk i kommunene.

Hindringer kartlegges og følges opp fortløpende av rådgiverne. Hindringer kartlegges i survey fra følgeforskningen, som ferdigstilles ettersommeren

Kommunene har tatt i bruk flere nye arbeidsformer. Statistikkverktøyet og publiseringsverktøyet er klart til å ta i bruk. Skjer i varierende grad, og er ikke systematisert

Vedlegg d)

Oversikt over kostnadsberegningssaker

Sak	Oppmeldt	Avsluttet
Helse- og omsorgsdepartementet		
Forslag om økt finansieringsansvar for kommunene for private fysioterapeuter med driftsavtaler med kommunene	1. møte 2007	4. møte 2007
Økt finansieringsansvar for kommunene for private fysioterapeuter med driftsavtale med kommunene	3. møte 2008	
Brukerstyrt personlig assistanse (BPA)	4. møte 2007	
Kunnskapsdepartementet		
Gratis læremidler i videregående opplæring	1. møte 2007	4. møte 2007
St.meld. nr. 16 (2006-2007) Tidlig innsats for livslang læring - Timetallsutvidelse	1. møte 2007	4. møte 2007
Gratis frukt og grønt for alle elever på skoler med ungdomstrinn	13. juni 2007 ²	
Rett til barnehageplass		
Arbeids- og inkluderingsdepartementet		
Kommunalt kvalifiseringsprogram som skal forvaltes av NAV-kontorene	1. møte 2007	
Behov for bedre rutiner og organisering av asylmottak.	3- møte 2008	
Barne- og likestillingsdepartementet³		
Forslag om ikke-diskrimineringslov for personer med nedsatt funksjonsevne (universell utforming)	2. møte 2007	
Justis- og politidepartementet		
Nødnett	2. møte 2007	
Kommunal- og regionaldepartementet		
Forvaltningsreformen	2. møte 2008	
Forslag til ny plan- og bygningslov (bygningdelen)	2. møte 2008	
Miljøverndepartementet		
Forslag til ny plan- og bygningslov (plandelen)	2. møte 2008	

² 3. oppmeldingstidspunkt for kostnadsberegningssaker i 2007

³ Saken lå inn under AIDs ansvarsområde når den ble meldt opp

Vedlegg d) Oversikt over løpende saker konsultasjonsåret 2008

Sak	Tidligere behandlet	Videre behand.	Ansvar
Kostnadsberegninger 4 tidspunkter for oppmelding. Aktuelle områder for involvering av KS vurderes fortløpende.		Alle møtene	Alle
Samarbeidsavtaler <ul style="list-style-type: none"> • Helse og omsorg • Barnehage • Grunnopplæringen • Bostedsløshet • Landbruks- og næringsutvikling • Barnevern • Bosetting av flyktninger • Miljø- og samfunnsutvikling • Rammeavtale NAV • Styrket samarbeid NAV og utdanningsmyndighetene i k/fk • Rammeavtale om samhandling på helse- og omsorgsområdet 		Primært 3. møte	KRD, KS og berørte dep.
Økonomiområdet			
Regnskapsføring kompensasjonssinntekter MVA	2008	2. møte	KRD
Oppfølging Sørheimutvalget - Nytt IS kommuner	2008	2. møte	KRD
Helse og omsorg			
, Omsorgsplan 2015 med bla. følgende delplaner: - Kompetanseløftet 2015 og 10 000 årsverk - Nasjonal standard for lokale normer for legetjeneste i sykehjem - Investeringer sykehjem og omsorgsboliger - Demensplan 2015	2006, 2007	2. møte 3. møte	HOD
Oppfølging etter avslutning av opptrappingsplanen for psykisk helse i kommunene. Oppfølging av den arbeidsrettede innsatsen innenfor opptrappingsplanen for psykisk helse	2005, 2006	Ikke avklart	HOD
Oppfølging av St.meld. 20 (2006-07) Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller		2. møte	HOD
Oppfølging av rapport om lokalsykehus		2. møte	HOD
Oppfølging av St.meld. nr. 35 (2006-2007) om offentlig tannhelse			
Opptrappingsplan for rusfeltet		2. møte	HOD
Arbeidet med ny lov om kommunale helsetjenester og tjenester som i dag er regulert		Ikke avklart	HOD

Sak	Tidligere behandlet	Videre behand.	Ansvar
i sosialtjenesteloven.			
Oppfølging av høringsnotatet om sterkere rettighetsfesting av brukerstyrt personlig assistent		Ikke avklart	HOD
Utdanning			
Forslag om lovendringer i opplæringsloven og friskoleloven i 2008		2. møte	KD
- St.meld. om kvalitet i grunnskoleopplæringen	Ekstra møte 18. april 2008	4. møte	KD
Kommende St.meld. om språk		4. møte	
Lærebøker i tide		2./4. møte	KD
Barnehager			
Forslag om endringer i barnehageloven 2008		4. møte	KD
Barnevern			
Barnevern (generelt)	2007	2. møte	BLD
Landbruk			
Flyktninger/innvandrere			
Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandringsbefolkningen	2006, 2007	2. møte	AID
Bosetting i kommunene		2. møte	AID
Rapport vertskommuneutgifter til asylmottak		2. møte	KS
Norskundervisning for familiegjenforente		2. møte	KS
Infrastruktur og tilgjengelighet			
Nødnett	2005, 2006, 2007	2./4. møte	JD
Forslag om diskriminerings- og tilgjengelighetslov for personer med nedsatt funksjonsevne (universell utforming)		2. møte	BLD/KRD/ MD
Arbeid og velferd			
Handlingsplan mot fattigdom	2007	2. møte	AID
NAV-reformen	2006, 2007	2. møte	AID
AFP		2. møte	AID
Offentlige tjenestepensjonsordninger		2. møte	AID
Kvalifiseringsprogrammet	2007	2. møte	AID
Kultur- og kirke departementet			

Sak	Tidligere behandlet	Videre behand.	Ansvar
Stortingsmelding om forholdet mellom staten og Den norske kirke	2007	Ikke avklart	KKD
Oppfølgingen av stortingsmeldingen om Den kulturelle skolesekken		2. møte	KKD
Stortingsmelding om bibliotek	2007	Ikke avklart	KKD
Den kulturelle spaserstokken		Ikke avklart	KKD
Oppfølging av stortingsmelding nr 39 (2006 - 2007) frivillighet for alle.	2007	Ikke avklart	KKD
Andre saker			
Stortingsmelding om lokaldemokrati		2. møte	KRD
Forvaltningsreform		2. møte	KS/KRD
Ny organisering skatteutvalg		2. møte	FIN

Tabellen gir en oversikt over saker det kan være aktuelt å omtale i løpet av konsultasjonsåret 2008. Oversikten revideres fortløpende av sekretariatet for konsultasjonsordningen og vurderingen av sakene er derfor foreløpig. Oversikten er satt sammen av innspill både fra KS og departementene, og det er pt. ikke avgjort om departementene vil ta opp alle sakene i konsultasjonssammenheng. I enkelte tilfeller vil det være KS som legger fram sakene.